Büntetőeljárás alá vont fiatalkorúak eljárási jogainak érvényesülése az Európai Unióban

Kézikönyv jogi szakemberek számára

BÜNTETŐELJÁRÁS ALÁ VONT FIATALKORÚAK ELJÁRÁSI JOGAINAK ÉRVÉNYESÜLÉSE AZ EURÓPAI UNIÓBAN

KÉZIKÖNYV JOGI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Köszönetnyilvánítások

A jelen kézikönyv a „Buntetőeljárás alá vont fiatalkorúak eljárási jogainak érvényesülése az Európai Unióban" európai projekt keretében készült. A PRO-JUS kutatási projektet a Terre des hommes Közép- és Délkelet-Európai regionális Irodája, Nenad Matejić és Pierre Cazenave koordinálja.
A jelen kézikönyvet Asmita Naik írta a szintén Asmita Naik által készített Regionális összehasonlító jelentés és a következő szervezetek és személyek által készített Nemzeti jelentések alapján:
Belgium – Defence for Children. A jelentést Géraldine Mathieu készítette Oxanne Le Boulanger-vel együttműködésben és Benoît Van Keirsbilck felügyelete alatt
Franciaország – Hors La Rue. A jelentést Diana Villegas készítette Bénédicte Cabrol és Guillaume Lardanchet közreműködésével
Magyarország – Magyarországi Terre des hommes Alapítvány „Lausanne". A jelentést Balázs Réka, Gyurkó Szilvia (szerkesztő) és Németh Barbara készítette.
Hollandia - Defence for Children International The Netherlands – ECPAT The Netherlands. A jelentést Alexandra Barendsen és Martin Vegter készítette Minon Rodenburg és Charlotte Vanderhilt közreműködésével
Spanyolország – Rights International Spain. A jelentést Esther Fernández Molina készítette.

A Kézikönyv, a Regionális összehasonlító jelentés és a nemzeti jelentések és megtalálhatók a következő weboldalon: http://tdh-europe.org/library
A projekt-konzorcium szeretne köszönetet mondani a tanácsadó testület tagjainak a kutatás, a regionális összehasonlító jelentés és a kézikönyv kidolgozása során nyújtott értékes útmutatásukért.

© 2016 PRO-JUS project

Felelősség kizárása
A projekt az Európai Unió Igazságügyi programjának társfinanszírozásában valósult meg. A jelen kiadványban kifejezett vélemények semmiképpen nem tekinthetők az Európai Unió hivatalos álláspontjának.

Kifejezések és rövidítések jegyzéke

Belga jelentés	A PRO-JUS projekt keretében elkészült belga nemzeti jelentés
Gyermek	18 év alatti személy a Gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezményben foglaltak szerint
Gyermekbarát igazságszolgáltatás	Olyan igazságszolgáltatási rendszerek, amelyekben garantált a gyermekek jogainak tiszteletben tartása és eredményes végrehajtása az elérhető legmagasabb szinten, figyelembe véve, hogy a gyermek mennyire érett, és mennyire érti az ügy körülményeit. Ez különösképpen olyan igazságszolgáltatást jelent, amely elérhető, korosztálynak megfelelő, gyors, gondos, a gyermek igényeire és jogaira igazított és összpontosító, tiszteletben tartja a gyermek jogait, beleértve a megfelelő eljáráshoz, az eljárásokban való részvételhez és az eljárások megértéséhez, a magánélethez és a családi élethez, integritáshoz és méltósághoz fűződő jogait.
COE – CFG	Az „Európa Tanács Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatása, és annak indoklása”, 2011. május 31.
EU	Európai Unió
2010/64/ EU	2010/64/EU Irányelv a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról
2012/13/EU 2012/13/EU	Irányelv a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról
2013/48/EU 2013/48/EU	Irányelv az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, szabadságelvonáskor harmadik fél tájékoztatásához való jogról, valamint harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról.
A francia jelentés	A PRO-JUS projekt keretében elkészült francia nemzeti jelentés
Ügygondnok/gyám	A bíróság által kirendelt személy, aki feltárja, és tanácsot ad a bírósági ügyben a gyermek legfőbb érdekeit leginkább szolgáló megoldásokkal kapcsolatban.

A Magyar jelentés jelentés	A PRO-JUS projekt keretében elkészült magyar nemzeti
Fiatalkorúak igazságszolgáltatása	Olyan 18 év alatti személy, aki a bűncselekménnyel vádolt 18 év alattiakkal foglalkozó speciális szabályozás / intézményrendszer alá esik.
Ügyvéd/jogi képviselő	A 2013/48/EU Irányelv az ügyvédi segítségnyújtáshoz való jogról szól. Ez olyan személyt jelent, „aki a nemzeti joggal összhangban a gyanúsítottak vagy a vádlottak számára képesítése és jogosultsága alapján jogi tanácsadást és jogi segítséget nyújthat". Egyes országokban a nemzeti jogban a „jogi képviselő" kifejezés használatos.
A holland jelentés	A PRO-JUS projekt keretében elkészült holland nemzeti jelentés
Civil szervezet	Nem kormányzati (civil) szervezet
Szülő	A nemzeti jog szerint szülői felelősséggel rendelkező személy(ek). Amennyiben a szülő(k) hiányzik/hiányoznak vagy már nem bírnak szülői felelősséggel, ez lehet gyám vagy kirendelt jogi képviselő is
PRO-JUS	„Büntetőeljárás alá vont fiatalkorúak eljárási jogainak érvényesülése az Európai Unióban" projekt
A spanyol jelentés	A PRO-JUS projekt keretében elkészült spanyol nemzeti jelentés
Gyanúsítottak/vádlottak	Az EU Irányelvek jogokat biztosít a gyanúsítottak és vádlottak számára, a kézikönyv pedig ezekre hivatkozik együttesen vagy külön-külön. A kifejezések használata eltérő lehet az egyes országok nemzeti jogában.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS 7
1.1. HÁTTÉR 7
1.2. A KÉZIKÖNYV CÉLJA 9
2. ALAPELVEK 12
3. GYERMEKBARÁT IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS GYANÚSÍTOTT KÜLFÖLDI GYERMEKEK ESETÉBEN 14
3.1. TOLMÁCSOLÁS 14
3.2. TÁJÉKOZTATÁS 18
3.3. ÜGYVÉD IGÉNYBEVÉTELE 22
3.4. KAPCSOLAT SZÜLŐKKEL ÉS HARMADIK FELEKKEL 25
3.5. KAPCSOLAT A KONZULI HATÓSÁGOKKAL 26
3.6. MEGHALLGATÁSHOZ VALÓ JOG 27
3.7. FIATALKORÚAK IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA: MEGKÖZELÍTÉSEK ÉS FOGVA TARTÁS 28
3.8. MAGÁNÉLETHEZ VALÓ JOG 30
3.9. BIZONYÍTÉKGYŰJTÉS GYERMEKEKTŐL 31
3.10. AZ ELJÁRÁS MEGSZERVEZÉSE 32
3.11. ELJÁRÁS UTÁNI TEENDŐK 35
4. KÖVETKEZTETÉS 37
Bibliográfia 38
1. sz. Melléklet: A gyermek fejlődése 39
2. sz. Melléklet: A kamasz fejlődése 44
3. sz. Melléklet: Kikérdezési technikák 47
4. sz. Melléklet: Interkulturális oktatás 56
5. sz. Melléklet: Etikai kódex tolmácsok számára 57
6. sz. Melléklet:: A büntető igazságügyi rendszerek és terminológiájuk 58
7. sz. Melléklet: Migráció, menedék és menekültek 59

1. BEVEZETÉS

1.1. HÁTTÉR

A „Buntetőeljaras ala vont fiatalkoruak eljarasi jogainak ervenyesulese az Europai Unioban" (PRO-JUS) projekt célja az volt, hogy tisztességes eljárást biztosítson az Európai Unió országaiban bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy vádolt külföldi gyermekek számára. A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy vádolt gyermeknek meg kell értenie a büntetőeljárást ahhoz, hogy gyakorolhassa az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jogát. A külföldi gyermekek különösen kiszolgáltatottak, mivel esetleg a nyelvet sem beszélik, illetve nem értik annak az országnak a büntető igazságszolgáltatását, amelyben vádlottá vagy gyanúsítottá válnak.

Az Európai Unió több olyan Irányelvet adott ki, amelyek minimumszabályokat állapítanak meg a bűncselekménnyel vádolt személyek eljárási jogainak védelme érdekében. A következő Irányelvek mind felnőttekre, mind gyermekekre vonatkoznak, és céljuk, hogy előmozdítsák az Európai Unió tagállamaiban a büntető igazságszolgáltatási rendszerek szabályainak harmonizálását a tolmácsolás, tájékoztatás és jogi, illetve egyéb támogatás tekintetében:

- 2010/64/EU Irányelv a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról;
- 2012/13/EU Irányelv a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról;
- 2013/48/EU Irányelv a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról.

Továbbá, a 2011. május 31-én kiadott, az Európa Tanács „Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatása, és annak indoklása" (COE – CFG) útmutatást ad a gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozóan, amely minden gyermekre és minden eljárástípusban alkalmazandó, és amely kitér a büntető eljárásokban érintett gyanúsított külföldi gyermekekre is.

Azt is érdemes megjegyezni, hogy a 2013/48/EU Irányelv kifejezetten hivatkozik a COE Gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatására. Azt is fontos felidézni, hogy más nemzetközi és regionális szabályozások is támogatják a gyanúsítottként büntetőeljárás alá vont külföldi gyermekek eljárási jogait, ide értve a Gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezményt (1989) és Gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezményhez fűzött megjegyzéseket, az ENSZ fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó minimumszabályait (pekingi szabályok) (1985), az Európai Parlament és a Tanács 2016. május 11-én kiadott 2016/800/EU Irányelvét a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádolt gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról, stb.

A PRO-JUS projekt célja a gyanúsított külföldi gyermekek jogainak védelme a büntető Igazságszolgáltatási rendszerben működő szakemberek ismereteinek és kapacitásának bővítése útján annak érdekében, hogy a három eljárási EU Irányelv, az Európa Tanács Gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatása és egyéb idevágó jogszabályok végrehajtása javuljon az EU tagállamaiban. A kézikönyv épít a PRO-JUS projekt keretében a három EU irányelv végrehajtását öt tagállamban Belgiumban, Franciaországban, Magyarországon, Hollandiában és Spanyolországban vizsgáló kutatómunka tanulságaira, valamint az ennek eredményeként elkészült Nemzeti jelentésekre, és az áttekintő Regionális összehasonlító jelentésre.

A PRO-JUS projekt elindítása hátterében az a növekvő aggodalom állt, hogy nehéz biztosítani a büntetőeljárások alá vont gyermekek jogait. A gyermekek kiszolgáltatottságát tovább ronthatják a társadalmi jellemzők, úgymint a nemzetiség, marginalizált kisebbségi csoporthoz való tartozás, vagy más olyan személyes körülmények, mint a trauma vagy a betegség. Maga a közigazgatási eljárás csak tovább súlyosbíthatja a dolgokat. A külföldi gyermekek különösen kiszolgáltatottak, tekintve a család és a támogató hálózatok hiányát, hogy nem ismerik a hatóságokat és a közigazgatási struktúrákat, hogy esetleg nem tudnak kommunikálni, illetve hogy nem értik annak a büntetőeljárásnak a nyelvét, amelybe bevonták őket.

Megfelelő védelemhez a gyanúsítottnak megfelelően értenie kell az ügyvédjét, értenie kell az eljárás működését, és megfelelő támogatást kell kapnia a védelem előkészítéséhez. A nyelvi akadály így komoly nehézséget jelenthet. Amennyiben az ügyvédek és más büntető igazságszolgáltatási szakemberek nem rendelkeznek a gyermekekkel való foglalkozáshoz szükséges speciális készségekkel, különösen kulturális különbségek fennállása esetén, az további akadályt jelenthet.

Nehéz megállapítani, hány külföldi gyermeket vádolnak bűncselekménnyel EU tagállamokban. Az egyes tagországokban hiányoznak a megbízható adatok a gyanúsított külföldi gyermekek számára és jellemzőire vonatkozóan – vagy nincsenek nemzeti adatok, vagy megbízhatatlan és részleges adatok állnak rendelkezésre, amelyek megnehezítik a pontos kép kialakítását. Akármekkora számokról beszélünk is, a jelen lévő valós problémához valószínűleg társul még az utóbbi évek európai migrációs válsága is. A legtöbb EU tagállamban viszonylag fejlett és elkülönült igazságszolgáltatási rendszerek működnek fiatalkorúak számára, amelyek azon a felismerésen alapulnak, hogy gyermekek esetében bizonyos változtatásokat kell alkalmazni az ő alacsonyabb érettségi és büntethetőségi szintjük miatt. A legtöbb ország azonban még nem készült fel a gyanúsított külföldi gyermekek igényeinek kezelésére olyan módon, hogy az az elérhető legmagasabb szinten biztosítaná jogaik eredményes végrehajtását.

1.2. A KÉZIKÖNYV CÉLJA

A jelen kézikönyv célja, hogy segítse a büntető igazságszolgáltatásban dolgozó szakembereket abban, hogy a gyanúsított külföldi gyermekeket érintő ügyekben a gyanúsított gyermekeket a korábban említett három EU Irányelvben és az Európa Tanács Gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatásában foglalt európai jogszabályoknak megfelelően kezeljék. A cél lényegében a gyermekbarát igazságszolgáltatás alapelveinek és tanainak alkalmazása a gyanúsított külföldi gyermekek helyzetére. Két dolgot fontos tisztázni:

(1) A jelen kézikönyv a bűncselekményekkel vádolt vagy gyanúsított külföldi gyermekekkel foglalkozik, és nem a bevándorlással kapcsolatos közigazgatás rendje elleni bűncselekménnyel vádolt gyermekekkel;

(2) Az emberi jogok elidegeníthetetlenek, és nem állampolgárság alapján biztosítandók. Miközben az államok szuverén joga határaik védelme és saját törvényeik meghozása, beleértve a nem helyi állampolgárok beengedésére, tartózkodására vagy az országban tartózkodó nem helyi állampolgárok eltávolítására vonatkozó törvényeket, egyben kötelességük is a migrációs áramlás olyan módon való kezelése, hogy az védelmet jelentsen a területükön és joghatóságuk alatt tartózkodó személyek jogaira nézve. Az említett EU Irányelvek és az Európa Tanács (COE) Iránymutatása ezért tehát ugyanannyira alkalmazandók külföldi gyermekekre is, mint a helyi állampolgárságú gyermekekre.

Az említett európai jogszabály viszonylag új, viszont a gyanúsított külföldi gyermekek rossz helyzete az utóbbi idők migrációs válságai során akuttá vált. A végrehajtásnak és a helyi jó gyakorlatoknak még el kell terjedniük. A jelen kézikönyvnek célja ezt a folyamatot elősegíteni azzal, hogy összehozza azokat a főbb törvényi rendelkezéseket és iránymutatásokat, amelyek az ilyen helyzetbe került gyermekekre alkalmazandók.

A kézikönyv négy részből áll:

1. Bevezetés – felvázolja a kézikönyv hátterét és indokát.
2. Alapelvek – a gyermekbarát igazságszolgáltatás mögöttes alapelvei, mivel azok a különféle jellegű igazságügyi vagy közigazgatási eljárások alá volt minden gyermekre vonatkoznak, függetlenül attól, hogy vádlottként, áldozatként vagy tanúként érintettek-e.
3. Gyermekbarát igazságszolgáltatás külföldi gyanúsított gyermekek esetében – ez a kézikönyv érdemi része, amely kifejti és alkalmazza az európai jogszabályok rendelkezéseit külföldi gyanúsított gyermekek helyzetére, akik olyan országban néznek szembe büntetőeljárással, ahova nagyon kevés kapcsolódásuk van, ha van egyáltalán, és ahol esetleg nem is beszélik az eljárás nyelvét. Ez a fejezet 11 részre oszlik: tolmácsolás; tájékoztatás; ügyvédi segítség igénybe vétele; szülőkkel és harmadik felekkel való kapcsolat; kapcsolat a konzuli hatóságokkal; a meghallgattatás joga; fiatalkorúak igazságszolgáltatása és fogva tartása; magánélet; bizonyítékgyűjtés gyermekektől; az eljárások megszervezése; utóhatás. Minden fejezet a következőket tartalmazza:
    - A főbb rendelkezéseket összefoglaló legfontosabb állítások félkövérrel szedve;
    - Minden állítást szöveges magyarázat és az említett EU jogszabályokra (három EU irányelvre és az Európa Tanács Gyermekbarát iránymutatására) való hivatkozás támaszt alá. Ezt a részt a rendelkezések pontos alkalmazhatósága érdekében közöljük, valamint a jogi státuszuk tisztázására: a három EU irányelv „kemény jog” és kötelező érvényű jogi instrumentum; az Európa Tanács (COE) gyermekbarát iránymutatását a „puha joghoz” soroljuk, és nem kötelező érvényű.
    - Az egyes állítások tartalmazhatnak további megfigyeléseket vagy gyakorlati tapasztalatokra való hivatkozásokat, bár amint az korábban jeleztük, a terület újszerűsége miatt még kevés a végrehajtásból levont tanulság.
4. Következtetések – záró megállapítások.

Elképzelésünk szerint a jelen kézikönyv különféle jogvédő, ismeretterjesztési és oktatási célokra használható, és hasznos lehet a büntető igazságszolgáltatásban dolgozók teljes keresztmetszete számára, beleértve az ügyvédeket, ügyészeket, bírókat, rendőrséget, tolmácsokat és nem kormányzati (civil) szervezeteket. Felhasználható jogvédelemre és az EU tagországokban a szabályozások előmozdítására és összehangolására, például azoknak a legfontosabb állításoknak a kiemelésével, amelyek a főbb rendelkezéseket foglalják össze. Felhasználható továbbá mélyrehatóbb képzések fejlesztéséhez a PRO-JUS Regionális összehasonlító jelentéssel és a Nemzeti jelentésekkel együttesen, amelyek részletesebb országinformációt adnak az egyes a vonatkozó nemzeti jogszabályokról és gyakorlatról. Továbbá, a kézikönyv különféle kapcsolódó témájú mellékletei [a gyermekek és kamaszok fejlődése; kikérdezési technikák; etikai kódex tolmácsok számára; interkulturális ismeretek és oktatás; migrációs, menedék- és menekült-problémák; büntető igazságszolgáltatási eljárások és terminológia] felhasználhatók testreszabott képzések és ismeretterjesztés kifejlesztésére.

2. ALAPELVEK

Az Európa Tanács iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról a gyermekbarát igazságszolgáltatás következő alapelveit foglalja össze, amelyek a gyermekek jogainak védelmét és előmozdítását szolgáló meglévő európai és nemzetközi szabályozásokra épülnek, amint azt az Iránymutatás a preambulumában fel is sorolja.

Részvétel: Tiszteletben kell tartani minden gyermek tájékoztatáshoz való jogát, az igazságszolgáltatáshoz való megfelelő hozzájutás jogát, valamint azon jogát, hogy a részvételével folyó vagy őt érintő eljárások során kikérjék a véleményét, illetve meghallgassák. Ebbe beletartozik a gyermekek véleményének megfelelő súllyal történő figyelembevétele, figyelemmel érettségükre és bármely természetű kommunikációs nehézségeikre annak érdekében, hogy ez a részvétel érdemi legyen.

A gyermek legfőbb érdekei: A tagállamoknak garantálniuk kell a gyermekek azon jogának hatékony érvényesítését, hogy a részvételükkel folyó vagy őket érintő minden ügyben elsődleges szempont legyen a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek figyelembe vétele. A résztvevő vagy érintett gyermekek felmérése során: megfelelő súlyt kell adni meglátásaiknak és véleményüknek; mindenkor tiszteletben kell tartani a gyermek minden egyéb jogát, úgymint a méltósághoz, a szabadsághoz és az egyenlő bánásmódhoz való jogot; minden érintett hatóságnak el kell fogadnia egy átfogó megközelítést azon célból, hogy minden szóban forgó érdeket megfelelően számításba vegyenek, beleértve a gyermek pszichológiai és fizikai jólétét, valamint jogi, szociális és gazdasági érdekeit. A tagállamoknak, amennyiben szükséges, összehangolt erőfeszítéseket kell tenniük multidiszciplináris megközelítések kialakítására azzal a céllal, hogy megtörténjék a gyermekek érdekeinek felmérése a részvételükkel folyó eljárások során. Például bűncselekménnyel vádolt vagy gyanúsított külföldi gyermekek esetében, különféle közigazgatási részlegeknek lesz szerepe, beleértve a büntető igazságszolgáltatást, a gondozást és gyámságot, a bevándorlást és menedéket.

Méltóság: A gyermekeket minden eljárás vagy ügy során gondosan, érzékenyen, tisztességesen és tisztelettel kell kezelni, különös figyelmet fordítva személyes helyzetükre, jólétükre és különleges szükségleteikre, valamint teljes mértékben tiszteletben tartva fizikai és pszichológiai integritásukat.

Bármilyen módon kerüljenek kapcsolatba bírósági vagy bíróságon kívüli eljárásokkal vagy más beavatkozásokkal, biztosítani kell számukra ezt a bánásmódot, tekintet nélkül jogállásukra és minőségükre bármely eljárásban vagy ügyben. A gyermekek nem vethetők alá kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek.

Védelem a diszkriminációval szemben: A gyermekek jogait nemen, fajon, bőrszínen vagy etnikai háttéren, életkoron, nyelven, valláson, politikai vagy egyéb véleményen, nemzeti vagy társadalmi származáson, társadalmi-gazdasági háttéren, a szülő(k) helyzetén, nemzeti kisebbséghez fűződő kapcsolaton, vagyonon, születésen, szexuális irányultságon, nemi identitáson vagy egyéb helyzeten alapuló megkülönböztetés nélkül kell biztosítani. A különösen sérülékeny gyermekek, úgymint a migráns, menekült vagy menedékkérő, kísérő nélküli, fogyatékossággal élő, hajléktalan és utcán élő, roma, továbbá intézetben élő gyermekek esetében szükség lehet különleges védelemre és segítségre.

Jogállamiság: A jogállamiság elvét éppúgy teljes körűen kell alkalmazni a gyermekekre, mint a felnőttekre. A jogszerű eljárás elemeit, úgymint a törvényesség és az arányosság elvét, az ártatlanság vélelmét, a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, a jogi tanácsadáshoz való jogot, a bírósághoz való jogot és a fellebbezés jogát garantálni kell mind a gyermekek, mind a felnőttek számára, azok nem korlátozhatók, illetve nem tagadhatók meg a gyermek legfőbb érdekeire való hivatkozás ürügyén. Ez minden bírósági, bíróságon kívüli és közigazgatási eljárásra érvényes. A gyermekek számára biztosítani kell a megfelelő, független és hatékony panaszkezelési mechanizmusokhoz való hozzáférés jogát. A jogállamiság elvének alkalmazását és a külföldi gyermekek tisztességes tárgyaláshoz való jogát nagyban hátráltatja, ha nem beszélik és nem értik az adott büntetőeljárás nyelvét.

3. GYERMEKBARÁT IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS GYANÚSÍTOTT KÜLFÖLDI GYERMEKEK ESETÉBEN

Ez a rész azokat a főbb európai jogszabályi rendelkezéseket tárgyalja, amelyek előírják a gyermekbarát igazságszolgáltatást a külföldi gyanúsított gyermekek esetében. Ez a fejezet 11 részre oszlik. Mindegyik rész félkövér betűvel kiemelt legfontosabb állításokat tartalmaz, amelyek a főbb rendelkezést foglalják össze – majd az egyes állításokat az európai jogszabályok megfelelő rendelkezéseinek idézésével és a megfelelő referenciákkal támasztjuk alá. Ahol erre lehetőség van, az állítás további kifejtése vagy gyakorlati példákkal való kibővítése következik.

3.1. TOLMÁCSOLÁS

A kommunikáció lehetővé tétele a legmagasabb prioritás, amikor egy külföldi gyermek először kerül kapcsolatba a büntető igazságügyi rendszerrel.

- A rendőrségnek tiszteletben kell tartania a gyermekek személyiségi jogait és méltóságát, figyelembe kell vennie védtelenségüket, azaz tekintettel kell lennie korukra és érettségükre, illetve azon gyermekek különleges szükségleteire, akik testi vagy szellemi fogyatékossággal élnek vagy kommunikációs nehézségekkel küzdenek. [COE- CFG 27].
- Ha a rendőrség letartóztat egy gyermeket, őt a korának és értelmi szintjének megfelelő módon és nyelvezettel kell tájékoztatni az őrizetbe vétel okairól. [COE - CFG 28].
- Külföldi gyermek esetében ez olyan nyelv használatát jelenti, amelyet a gyermek megért, továbbá olyan nyelvhasználatot, amely a gyermek korának megfelelő, és számára érthető.

A tolmácsoláshoz való jog célja az eljárás tisztességességének biztosítása, valamint a jogállamiság tiszteletben tartása.

- A büntetőeljárás nyelvét nem beszélő vagy nem értő gyanúsítottat késedelem nélkül tolmácsnak kell segítenie az eljárás minden szakaszában [2010/64/EU 2 (1) cikk].
- A büntetőeljárás alá volt személynek értenie kell, mivel vádolják ahhoz, hogy a tárgyalás tisztességes legyen, és a vádlott megvédhesse szabadságát – ez jelenti a jogállamiság elve szerint kormányzott társadalom lényegét. Külföldi gyanúsított gyermek esetén a tolmácsoláshoz való jog útlevél a többi jog teljesüléséhez.
- Tolmácsot kell kirendelni, megfelelő időben.
- Tolmácsolásnak lennie kell minden lényeges szakaszban attól kezdve, hogy a vádlottat őrizetbe vették, amikor a jogait ismertetik, a meghallgatások alatt, a vádemelés alatt, valamint a nyomozati és ítélethirdetési meghallgatásokon. Továbbá kívánatos lehet tolmácsok rendelkezésre állása más alkalmakkor is, pl. az ügyvédekkel való további találkozásokkor, vagy amikor a gondnoksági intézkedéseket beszélik meg szociális munkásokkal.
- Tolmácsolást mérlegelni kell a szülők és gyámok számára is.
- Egyéb kommunikációs igények is felmerülhetnek – a törvény előírja a megfelelő segítségnyújtást a hallásban vagy beszédben akadályozott személyek számára is [2010/64/EU 2 (3) cill].
- A hallásban vagy beszédben akadályozott külföldi gyermekek duplán védtelenek, és további támogatást igényelnek, például a jelnyelv különféle formáit. Kihívást jelenthet kevéssé ismert nyelvekhez tolmácsolást biztosítani – közvetítő nyelvet, például az angolt lehet használni, feltéve, hogy van elég biztosíték arra, hogy a vádlott és a büntető igazságszolgáltatási szakember elegendő mértékben érti a közvetítő nyelvet ahhoz, hogy ne kommunikáljanak félre.

Az egyik legfőbb kezdeti lépés a tolmácsolás szükségességének megállapítása egységes eljárás alkalmazásával.

- A tolmácsolás szükségességének megállapítása az első kritikus feladat, amely legnagyobb valószínűséggel a rendőri hatóságokra hárul, amelyek a külföldi gyermeket bűncselekmény gyanújával elfogták.
- Lennie kell egy eljárásnak vagy mechanizmusnak, amelyet annak megállapítására kell használni, hogy szükség van-e tolmács segítségére, vagyis meg kell vizsgálni, hogy a gyanúsított beszéli és érti-e a büntetőeljárás nyelvét [2010/64/EU 2 (4) cikk].
- A tolmács szükségességének megállapításakor jobb a túlzott óvatosság; amellett, hogy így tisztességes a vádlottal szemben, a legtöbb joghatóságban lesznek olyan szabályok, amelyek a későbbiekben kizárják az olyan bizonyítékot vagy semmisnek

tekintik az olyan meghallgatást, ahol kérdéses, hogy a vádlott értette-e az ellene indított ügyet.

- Egységes eljárásra van szükség a szubjektív és következetlen megállapításokra való hagyatkozás elkerülése érdekében.

Gyakorlatok megosztása – a tolmácsolási igény megállapítására szolgáló eljárás

Hollandiában a jelentéstevőnek a következőt kell megállapítania: *„a gyanúsított érti-e a feltett kérdéseket, illetve az adott tájékoztatást, a gyanúsított el tudja-e mondani a saját verzióját az eseményekről, amelyekről nyilatkoznia kell, és a gyanúsított elég részletet tud-e megfogalmazni a saját verziójában”*. Amikor csak igennel és nemmel válaszol, azt kell feltételezni, hogy a gyanúsított nem tud megfelelően hollandul.

A hatóságok felelőssége az elégséges minőségű tolmácsolás megszervezése és kezelése.

- A tolmácsolásnak és fordításnak megfelelő minőségűnek kell lennie ahhoz, hogy a gyanúsított megfelelően tájékozott legyen, és képes legyen védelemhez való jogának gyakorlására [2010/64/EU 5 (1) cikk]. Ebbe beletartozik annak biztosítása, hogy a tolmácsok: rendelkezzenek megfelelő képesítéssel és szaktudással a jogi eljárás során való tolmácsoláshoz; tartsák be az etikai előírásokat – például, a titoktartás kötelezettségét, valamint értsék a szerepüket és határaikat, vagyis fordítsák le a mondottakat, de ne avatkozzanak be, ne fejezzék ki a véleményüket, ne adjanak tanácsot, stb. Lásd az 5. sz. Mellékletben az Etikai kódexet tolmácsok számára.
- E célból a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy létrehozzák a megfelelő képesítéssel rendelkező független fordítók és tolmácsok nyilvántartását vagy nyilvántartásait. [2010/64/EU 5 (2) cikk]
- A tagállamoknak hivatalos nyilvántartást kell vezetniük olyan tolmácsokról, akiknek a képzettsége ellenőrzött, akik felesküdtek a bíróságon, és ismerik a jogi eljárásokat/ terminológiát, valamint az etikai előírásokat. A gyakorlatban azonban előfordulhat, hogy az ilyen tolmácsok nem mindig elérhetők, ami személyes ismerősök és nem minősített tolmácsok alkalmazásához vezet. Amennyiben kivételesen nem hivatalos tolmácsokat alkalmaznak, a minőségi minimum szintjének fenntartása érdekében azoknak is valamennyire ismerniük kell a jogi eljárást (például, adni kell nekik egy előre elkészített anyagot a jogi eljárásokról / kifejezésekről – lásd a 6. sz. Mellékletet), és alá kell írniuk egy kötelező érvényű etikai kódexet – Lásd az 5. sz. Mellékletet.

- Minőségbiztosítási rendszereket kell bevezetni a nyilvántartásba vételkor a minősítés és a képzettség ellenőrzésére, amelyet rendszeres értékelések követnek, valamint panasztételi/fegyelmi eljárások. Miközben a büntető igazságszolgáltatásban dolgozó többi szakember, például a bírók szintén elvégezhetik annak ellenőrzését, hogy a vádlott gyermek érti-e az eljárást, és kap-e megfelelő fordítást, a rendszer nem alapulhat pusztán ad-hoc ellenőrzésekre a minőségbiztosítás egyetlen módjaként.
- A tolmácsolás költségeit a hatóságoknak kell viselniük [2010/64/EU 4. cikk].
- Panaszt lehet tenni a tolmács biztosításának elmulasztása miatt, illetve a nem megfelelő minőségű tolmácsolás következményei ellen kifogást lehet emelni [2010/64/EU 2 (5) cikk]. A gyermeknek és ügyvédjének ismernie kell ezt a rendelkezést, és a nem megfelelő fordítás alapján hozott döntések ellen kifogást kell emelnie. Maguknak a hatóságoknak is teljesítményértékelési rendszereket kell működtetniük a tolmácsok teljesítményértékelési / fegyelmi / elbocsátási eljárásainak végrehajtására.

Gyakorlatok megosztása – a tolmácsolás minőségének javítása

A francia jelentés olyan szociális munkásokból álló csoport felállításáról számol be, akik a párizsi büntetőbíróság előtt leggyakrabban megforduló külföldi gyermekek nyelvét beszélik (arab és román nyelvismeret). Ez a rendelkezés rendkívül előnyösnek bizonyult a gyermekekkel való erősebb kapcsolatok kialakításához, bár ez képzési intézkedésekhez kötődik, és nem magához a büntetőeljáráshoz. Továbbá, a tolmácsolást és fordítást végző szakemberek csoportjai végiggondolták, és intézkedési pontokat dolgoztak ki a szakmai feltételek és a szolgáltatásaik minőségének javítására (szakmai képzés, etikai kódexek, jogi díjak adatbázisa). Ezeknek a javaslatoknak a megvalósítása azonban a közintézmények támogatását igényli.

A kommunikációs technológia használata nagyban segítheti a tolmácsolási szolgáltatásokhoz való hozzájutást.

- Kommunikációs technológia alkalmazható [2010/64/EU 2 (6) cikk].
- Tekintve a feladat összetettségét – tolmácsolás biztosítása vádlott gyermek számára, aki az Európai Unió tetszőleges részén tartózkodik, és aki a világ nyelvei közül bármelyiket beszélheti – a kommunikációs technológia (telefon, skype, stb.) segítségével összekapcsolt tolmácshálózatok használata praktikus megoldásnak tűnik a tolmácsoláshoz való megfelelő időben történő hozzáférés biztosítására.

- A technológia használata során a fő kérdés az, hogy hogyan lehet a titoktartást és a magánélet védelmét szavatolni. Míg ez a tolmácsolás minden módozatára érvényes, a technológia használata magával hozza az adatrögzítés, visszaélés és az illetéktelen harmadik felek általi hozzáférés további veszélyét. További intézkedéseket kell bevezetni, például annak biztosításával, hogy minden ilyen kommunikáció a gyanúsított gyermek ügyvédjéhez tartozó eszközön keresztül történjen. Továbbá, azt is érdemes felidézni, hogy az eljárás különféle részeire különféle titkossági szintek alkalmazandók, például a vádlott jogainak a rendőrség általi szokásos ismertetésénél történő tolmácsolás kevesebb kockázatot hordoz, mint a vádlott és ügyvédje közötti bizalmas és szűk körű kommunikáció.

Sharing practices – Using communications technology for speedy interpretation

Hollandiában nagyszámú tolmács áll rendelkezésre. Gyakori nyelvek esetén láthatóan nem jelent problémát rövid időn belül tolmácsot rendelni. Számít az is, hogy Hollandia kis ország, ahol a kis távolságokat könnyű megtenni. Kiterjedt telefonos tolmácshálózat is kiépült; a tolmácsok elérhetősége tehát jó. Ezt a jövőben tovább bővíthetik, további lehetőségeket biztosítva a tolmácsok elérésére videó-kapcsolaton keresztül.

3.2. TÁJÉKOZTATÁS

A gyanúsítottaknak joguk van az ellenük indított ügyre vonatkozó teljes körű tájékoztatásra ahhoz, hogy felkészülhessenek a védelemre, és az eljárás tisztességessége biztosított legyen.

- A hatóságok kötelesek megadni a szükséges tájékoztatást, a tájékoztatás megadásának elmulasztása miatt pedig kifogást lehet emelni. [2012/13/EU 8. cikk]
- A gyanúsítottakat haladéktalanul tájékoztatni kell legalább a következő eljárási jogaikról: ügyvédhez való jog; ingyenes jogsegélyhez való jog; a váddal kapcsolatos tájékoztatás; tolmácsoláshoz és fordításhoz való jog; a hallgatáshoz való jog [2012/13/EU 3. cikk]. A fenti tájékoztatást szóban vagy írásban kell megadni, egyszerű és közérthető megfogalmazásban.

- A gyanúsított letartóztatása vagy őrizetbe vétele esetén további kötelezettségek merülnek fel a jogairól való írásbeli tájékoztatásra, amelyet a gyanúsított a szabadságelvonás teljes időtartama alatt magánál tarthat. Az írásbeli tájékoztatásnak a fenti jogokon kívül tájékoztatást kell tartalmaznia a következőkről is: az ügy irataihoz való hozzáférés joga; a konzuli hatóságok tájékoztatásának joga; sürgősségi orvosi ellátáshoz való hozzáférés; a fogva tartásban eltöltött órák vagy napok maximális száma, mielőtt az igazságszolgáltatási hatóság elé kerül [2012/13/EU 4. cikk].
    - Továbbá, alapvető tájékoztatást kell adni a letartóztatás törvényességének kifogásolási lehetőségeiről, hogy a fogva tartás felülvizsgálatát vagy ideiglenes szabadlábra helyezést lehessen kérni.
    - A vádlottnak kapnia kell egy példányt az ilyen tájékoztatásból.
    - A különböző szakaszokban fontos ellenőrizni, hogy a gyanúsított érti-e ezt a tájékoztatást. Például, a vádlott ügyvédje a továbbiakban megmagyarázhatja a rendelkezéseket, vagy a bírók és vizsgálóbírók elismételhetik ezeket a jogokat később az eljárás folyamán.
- A vádlott/gyanúsított további tájékoztatáshoz való joggal bír az ügy előrehaladtával, többek között:
    - A váddal kapcsolatosan minél hamarabb kapott tájékoztatáshoz való jog [2012/13/EU 6. cikk] amelyben szerepel a bűncselekmény jellege és jogi besorolása; a vádlott érintettségének jellege; tájékoztatáshoz való jog a letartóztatás vagy fogva tartás okairól; haladéktalan tájékoztatáshoz való jog, amennyiben az átadott információ megváltozik.
    - A gyermekkel szembeni vádakról a vádemelést követően haladéktalanul és közvetlenül tájékoztatást kell adni. Mind a gyermeket, mind a szülőt oly módon kell erről tájékoztatni, hogy a vádat annak lehetséges következményeivel együtt pontosan megértsék [COE – CFG 1-5].
    - Az ügy irataihoz való hozzáférés joga [2012/13/EU 7. cikk]. Ez a hatóságok birtokában lévő összes lényeges támogató irathoz való jog, amelyek az érintetteket megvádolják vagy felmentik. Az ilyen eljárási iratokból származó tájékoztatást meg kell adni, mégpedig a megfelelő részletezettséggel az eljárások tisztességessége érdekében. Lehetséges az egyes iratokhoz való hozzáférés megtagadása. Ez azonban csak akkor történhet meg, ha a tisztességes tárgyaláshoz való jog nem sérül, és ha az iratokhoz való hozzáférés súlyosan kompromittálja más személy életét vagy jogait. A hozzáférés akkor is megtagadható, ha az feltétlenül szükséges valamilyen sürgető érdek védelméhez. Az elutasító döntést igazságügyi hatóságnak kell meghoznia, vagy legalább felül kell vizsgálnia igazságügyi hatóságnak. Az ügy irataihoz való hozzáférést ingyenesen kell biztosítani.

A tájékoztatást a külföldi gyermekekre kell szabni nyelv és kulturális érzékenység szempontjából, valamint életkoruknak és érettségük szintjének megfelelően.

- A tájékoztatásra egyszerű és közérthető nyelven kerüljön sor, figyelembe véve a kiszolgáltatott gyanúsítottak és kiszolgáltatott vádlottak speciális igényeit. [2012/13/EU 3 (2) cikk]. A tájékoztatásnak és a tanácsadásnak a gyermek életkorának és érettségének megfelelően, az általa értett nyelven, a nemi és kulturális sajátosságok figyelembevételével kell történnie [COE – CFG 2].
- Külföldi gyermekek esetében ebbe beletartozik, hogy a tájékoztatást olyan nyelven kell adni, amelyet a gyermek megért, de más formák/módok alkalmazásával is, például az írott anyagot szóbeli magyarázatokkal vagy rajzokkal, videókkal lehet kiegészíteni (beleértve az előre elkészített általános anyagot a büntetőeljárásról).
- Szabály szerint a gyermeket és a szülőt vagy a jogi képviselőt közvetlenül kell tájékoztatni. A szülőnek adott tájékoztatás nem helyettesítheti a gyermeknek adott tájékoztatást. [COE – CFG 3].
- A vonatkozó jogi információkat tartalmazó gyermekbarát anyagokat hozzáférhetővé kell tenni és széles körben terjeszteni kell, valamint speciális információs szolgáltatásokat (pl. speciális weboldalak, segélyvonalak) kell kialakítani a gyermekek számára [COE – CFG 4].
- A büntetőeljárás nyelvét nem értő gyanúsítottnak jogában áll ésszerű időn belül megkapni a lényeges iratok írásbeli fordítását (2010/64/EU 3 (1) cikk]. A lényeges iratok közé tartozik a fogva tartásról szóló határozat, a vádirat, az idézés, valamint az ítéletek [2010/64/EU 3 (2) cikk].
    - Más iratok tekintetében a hatóságok az egyes ügyekre vonatkozóan külön-külön dönthetnek arról, hogy lényegesnek minősítik-e azt. Amennyiben az eljárás irataira vonatkozó fordítás kérését elutasítják, panaszt lehet tenni. Kivételes esetekben a biztosítható lényeges eljárási iratok szóbeli fordítása vagy összefoglalása. Ilyen akkor fordulhat elő, ha az nem akadályozza az eljárások tisztességes lefolytatását.
    - A fordítás költsége és a rendelkezésre álló tolmácsok hiánya valószínűleg akadályt jelent. A sablonszövegek kidolgozása és a digitális eszközök használata segítheti a szabvány iratok lefordítását.
    - Egyes esetekben szükséges lehet az előírásokon túllépni, és más dokumentumokat is lefordítani, pl. gyermekek vallomásait.
    - Az írásbeli nyilatkozatot olyan nyelven kell megfogalmazni, amely érthető a gyanúsított számára. Amennyiben nem áll rendelkezésre írásbeli nyilatkozat a gyanúsított által beszélt és megértett nyelven, akkor a nyilatkozat tartalmát szóban kell közölni egy általa értett nyelven. E célra tolmácsot lehet igénybe venni [2012/13/EU 4 (5) cikk].

Gyakorlatok megosztása – Külföldi gyanúsított tájékoztatása a jogairól

Belgiumban a jogokról tájékoztató brosúrát készítettek digitális formában, 27 nyelven. A megfelelő verziót egyszerűen kinyomtatják, és odaadják a gyanúsítottnak, valamint ügyvédjének és tolmácsának, amennyiben szükséges. Amennyiben a vádlott/gyanúsított nyelve nem szerepel a sablonok között, akkor a nyilatkozatot angol nyelven adják át. Hollandiában és Spanyolország egyes helyi hatóságainál is készültek ilyen előre elkészített sablonok a külföldi gyanúsítottak tájékoztatására.

A gyermekeknek további tájékoztatást kell adni, amely kiterjed a közigazgatási eljárás minden formájára, és elmagyarázza a bírósági eljárások alternatíváit.

- Tájékoztatástés tanácsadást kell biztosítani a gyermekek számára az igazságszolgáltatás rendszerével vagy más illetékes hatóságokkal (pl. rendőrség, bevándorlási, oktatási, szociális vagy egészségügyi szolgálatok) való első érintkezésükkor, majd az eljárás folyamán végig [COE – CFG 1].
- A gyermeket részletesen tájékoztatni kell a bírósági eljárás vagy a bíróságon kívüli alternatívák igénybevételének lehetőségéről, illetve meg kell beszélni vele e lehetőségeket. A tájékoztatásnak a választási lehetőségek lehetséges következményeire is ki kell terjednie. A megfelelő jogi és más jellegű információ alapján választási lehetőséget kell biztosítani a bírósági eljárás vagy, amennyiben van ilyen, annak alternatívái között. A gyermekek számára biztosítani kell a lehetőséget, hogy jogi tanácsot vagy más jellegű segítséget kapjanak annak eldöntéséhez, hogy a javasolt lehetőségek közül melyik a megfelelő és célszerű számukra. A döntés meghozatalánál figyelembe kell venni a gyermek véleményét [COE – CFG 25].
- A gyermekeket és szüleiket haladéktalanul és megfelelő módon tájékoztatni kell egyebek között: a. a jogaikról, különös tekintettel a gyermekeket azon bírósági és bíróságon kívüli eljárásokban megillető különleges jogokra, amelyekben érintettek vagy érintettek lehetnek, valamint a jogaikat ért esetleges sérelmek orvoslására igénybe vehető eszközökről, beleértve a bírósági vagy bíróságon kívüli eljárás igénybevételének vagy más beavatkozásnak a lehetőségét. Ide tartozhat az eljárás várható időtartamára, valamint a fellebbezés és a független panaszkezelési mechanizmusok igénybevételének lehetőségére vonatkozó tájékoztatás; b. igazságszolgáltatás rendszeréről és az érintett eljárásokról, tekintettel a gyermek eljárásbeli helyére és szerepére, valamint a különböző eljárási lépésekről;

c. a bírósági vagy a bíróságon kívüli eljárásban való részvétel során a gyermeket támogató meglévő mechanizmusokról; d. egy adott peres vagy nem peres eljárás megfelelőségéről és lehetséges következményeiről; e. adott esetben a díjakról vagy panaszaik nyomon követéséről; f. a bírósági eljárás és más lényeges események, így például meghallgatások időpontjáról és helyszínéről, ha a gyermek személyesen érintett; g. az eljárás vagy a beavatkozás általános előrehaladásáról és kimeneteléről; h. a rendelkezésre álló védő intézkedésekről; i. a gyermeket érintő döntések felülvizsgálatát szolgáló meglévő mechanizmusokról; j. bírósági, alternatív polgári vagy egyéb eljárás keretében az elkövetőtől vagy az államtól jóvátétel követelésére nyitva álló lehetőségekről; k. a rendelkezésre álló (egészségügyi, pszichológiai, szociális, tolmácsolási és fordítási, illetve egyéb) szolgáltatásokról vagy támogatást nyújtó szervezetekről, valamint az ezekhez, illetve adott esetben a rendkívüli pénzügyi támogatáshoz való hozzáférés módjáról; l. a gyermek legfőbb érdekeit a lehető legnagyobb mértékben védő speciális rendelkezésekről abban az esetben, ha a gyermek lakóhelye egy másik államban van [COE – CFG 1].

3.3. ÜGYVÉD IGÉNYBEVÉTELE

A gyermekeknek jogukban áll saját jogtanácsost és jogi képviselőt igénybe venni.

- A gyanúsítottaknak jogukban áll indokolatlan késedelem nélkül ügyvédhez jutni [2013/48/EU; COE CFG 28]. Amint az korábban már jeleztük, a gyanúsítottakat tájékoztatni kell erről a jogukról, továbbá az államoknak általános tájékoztatást kell adniuk annak érdekében, hogy segítsenek a gyanúsítottaknak ügyvédet találni.
- A gyanúsítottnak joga van ügyvédet igénybe venni a kihallgatás előtt (konzultációs segítség); amikor nyomozás vagy más intézkedés folyik bizonyítékgyűjtés keretében; a szabadságelvonást követően, amint lehetséges; a bíróság előtt való megjelenést megelőzően ésszerű időn belül.
- A gyermekek számára biztosítani kell, hogy saját nevükben saját jogi tanácsadásra és képviseletre legyenek jogosultak azon eljárásokban, ahol a gyermek és a szülők vagy más érintett felek között érdekellentét áll vagy állhat fenn.[COE – CFG 37]. A gyermeket saját jogokkal rendelkező, teljesen önálló ügyfélnek kell tekinteni, és a gyermeket képviselő ügyvédnek a gyermek véleményét kell közvetítenie [COE – CFG 40]. Biztosítani kell a megfelelő képviseletet és a szülőktől független képviselethez való jogot, különösen olyan eljárások esetében, ahol szülő, családtag vagy gondviselő a feltételezett elkövető [COE – CFG 43].

- A gyermekek számára a felnőtt korúakéval megegyező vagy azoknál kedvezőbb feltételek mellett kell biztosítani az ingyenes jogi segítségnyújtás lehetőségét [COE – CFG 38].
- Az ügyvédnek meg kell adnia a gyermek számára minden szükséges információt és magyarázatot a gyermek véleményének és/vagy vélekedésének lehetséges következményeivel kapcsolatban [COE – CFG 41].
- Azokban az esetekben, ahol szülő és gyermek között érdekellentét van, az illetékes hatóságoknak ügygondnokot vagy egyéb független képviselőt kell kijelölniük a gyermek véleményének és érdekeinek képviseletére [COE – CFG 42].
- A gyanúsítottnak jogában áll lemondani ügyvéd igénybe vételéről [2013/48/EU 9. cikk]; egyértelmű, közérthető és elégséges tájékoztatást kell adni a gyanúsítottnak az ügyvédhez való jog tartalmáról és az arról való lemondás lehetséges következményeiről. Az ügyvédhez való jogról való lemondás csak akkor történhet meg, ha az önkéntes és egyértelmű. Ez történhet szóban vagy írásban, feltéve, hogy a tényt jegyzőkönyvbe veszik, és bármikor lehetőség van a döntés visszavonására. Külön oda kell figyelni annak biztosítására, hogy a külföldi gyermek teljesen felfogja az ügyvédi képviselet hiányának következményeit.
- Nagyon kivételes körülmények között és szigorú előírások betartásával a hatóságok eltérhetnek attól a kötelezettségtől, hogy indokolatlan késedelem nélkül gondoskodjanak ügyvéd igénybe vételének lehetőségéről, például olyan esetben, amikor a gyanúsított és az ügyvéd közötti földrajzi távolság lehetetlenné teszi ennek a jognak a haladéktalan gyakorlását közvetlenül a szabadságelvonást követően [2013/48/EU 8. cikk].
- A gyermekeknek ugyanolyan joggal kell rendelkezniük a jogi támogatás minőségének kifogásolására, mint a felnőtt ügyfeleknek, például ügyvédi irodához vagy jogi szabályozó hatósághoz benyújtott panasz formájában.

A külföldi gyanúsított gyermekek további támogatást igényelnek olyan ügyvéd igénybe vétele terén, aki a gyermekekkel való munkára és interkulturális ügyekre szakosodott.

- Fontos biztosítani az ügyvédhez jutás jogát a megfelelő időben és megfelelő időtartamra, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a fordításra, és arra, hogy az eljárás nyelvét nem beszélő gyermek megértse az ügyet, és kérdéseket tehessen fel.
- Egy gyermeket képviselő ügyvédnek képzettnek és járatosnak kell lennie a gyermekek jogai terén és a vonatkozó kérdésekben, folyamatos és mélyreható képzést kell kapnia, és képesnek kell lennie a gyermekekkel való, az ő értelmi szintjüknek megfelelő kommunikációra [COE – CFG 39] – Lásd az 1. sz., 2. sz. és 3. sz. Mellékleteket. Továbbá, a külföldi gyanúsított gyermekekkel dolgozó ügyvédeknek járatosnak kell

lenniük interkulturális kérdésekben (4. sz. Melléklet); a migráció és a kapcsolódó eljárások terén (7. sz. Melléklet); és a tolmáccsal való munkában is tapasztalattal kell rendelkezniük (5. sz. Melléklet).

- Segítséget jelent, ha az egységes védelmi stratégia érdekében ugyanaz az ügyvéd képviseli a gyermeket az eljárás különféle szakaszaiban és a különféle meghallgatásokon.

Gyakorlatok megosztása – Következetes jogi képviselet biztosítása

Némely francia bíróságok ügyvédei úgy enyhítették annak nehézségeit, hogy a gyermekeket az eljárás minden szakaszában más-más ügyvéd képviseli, hogy fiatalkorúakkal foglalkozó bizottságokat szerveztek a szakosodott jogi szolgáltatás és a segítő ügyvédi jelenlét rövid időn belüli biztosítása érdekében a vád alá helyezett gyermekek védelmére az eljárások első pillanataitól kezdve. Egyes ügyvédi karok így olyan módszereket alkalmaznak, amelyek révén minden gyermeknek lesz egy referenciaügyvédje, és így a gyermeknek bűnismétlés esetén sem nem lesz több ügyvédje. Továbbá, egyes intézkedésekkel más területekről hoznak jogsegélyt, olyan ügyvédekkel, akiknek szakterülete a fiatalkorúak joga, de más területeken (polgári, büntető és közigazgatási) is dolgoznak. Az ilyen holisztikus jogi szolgáltatási mechanizmusok, amelyeket legjobban a fiatalkorúakkal foglalkozó párizsi fiókirodával (Antenne des mineurs de Paris) lehet szemléltetni, biztosítják a jogi segítséghez jutás hatékonyságát.

3.4. KAPCSOLAT SZÜLŐKKEL ÉS HARMADIK FELEKKEL

A gyermekeknek meg kell engedni, hogy szüleikkel kapcsolatba lépjenek, olyan kivételes körülmények kivételével, amikor ez nem szolgálná a gyermek mindenek felett álló érdekeit. Kísérő nélküli külföldi kiskorúak esetén a szülő helyébe gyámot kell kinevezni.

- A gyanúsítottaknak jogukban áll harmadik személy értesítése [2013/14/EU 6. cikk], és indokolatlan késedelem nélkül kell értesíteniük legalább egy személyt a szabadságelvonásról.
- Gyermekek esetében a gyermek feletti szülői felügyeleti jog gyakorlója a lehető leghamarabb kapjon tájékoztatást a szabadságelvonásról és annak indokairól [2013/14/EU 5(2) cikk]. Gyermekek számára biztosítani kell a lehetőséget a szüleikkel vagy a bizalmukat élvező személlyel való kapcsolatfelvételre [COE - CFG 28].
- Amennyiben nem állnak fenn kivételes körülmények, a szülő(ke)t tájékoztatni kell a gyermek rendőrőrsön tartózkodásáról, őrizetbe vételének részletes okairól, és fel kell kérni a szülő(ke)t, hogy jöjjön/jöjjenek el a rendőrőrsre [COE - CFG 29]. Amennyiben a külföldi gyanúsított gyermeknek nincs kísérője, a gyermekhez szülei helyett támogatásra kijelölt gyámnak vagy szociális munkásnak kell betöltenie ezt a szerepet.
- Kivétel [a szülők értesítése alól] csak akkor tehető, ha az ilyen személy értesítése nem szolgálja a gyermek legfőbb érdekét. Amennyiben ilyen kivételes helyzet áll elő, akkor egy másik felnőttet kell értesíteni, aki kommunikál a gyermekkel, pl. egy másik családtagot. A hatóságok ideiglenesen eltérhetnek ettől sürgető operatív követelmények miatt – ugyanolyan körülmények között, amelyek között az ügyvédhez való jogtól történő eltérés megengedett, vagyis ha (a) sürgősen meg kell akadályozni valamely személy életét, szabadságát vagy testi épségét fenyegető, súlyosan hátrányos következmények bekövetkeztét; vagy (b) sürgősen meg kell előzni egy olyan helyzetet, amely a büntetőeljárást érdemben veszélyeztethetné [2013/14/EU 5 (1) (2) cikkek].
- Amennyiben a gyanúsított gyermek, és ilyen eltérés bekövetkezik, akkor a gyermekvédelemért és -jólétért felelős hatóságot sürgősen értesíteni kell a szabadságelvonásról. Fontos, hogy eltérés kizárólag olyan esetben történjen, amikor az szigorúan szükséges, korlátozott ideig tartson, alapja nemcsak a bűncselekmény jellege vagy súlyossága lehet, és nem állhat ellentétben az eljárás általánosan tisztességes voltával. Ezen kívül az ideiglenes eltérés akkor megengedett, ha egyedi alapon hozott róla döntést valamely igazságszolgáltatási hatóság vagy más illetékes

hatóság, azzal a feltétellel, hogy a döntés vizsgálatára a bírónak lehetősége van [2013/14/EU 5 (4) cikk].

- Az őrizetbe vett gyermeknek nem szabad a bűnözői magatartásra vonatkozó kérdéseket feltenni, illetve nem szabad tőle ilyen irányú érintettségre vonatkozó bármilyen nyilatkozatot kérni vagy ilyen nyilatkozatot vele aláíratni, kivéve ügyvéd vagy az egyik szülő vagy, amennyiben a szülők nem elérhetők, a gyermek bizalmát élvező személy jelenlétében. A szülőt, illetve a gyermek bizalmát élvező személyt ki lehet zárni, ha a bűnözői magatartásban való részvétellel gyanúsítható, vagy ha viselkedése akadályozza az igazságszolgáltatást [COE- CFG 30].

3.5. KAPCSOLAT A KONZULI HATÓSÁGOKKAL

A gyanúsítottaknak jogukban áll annak az államnak a konzuli hatóságaival kapcsolatba lépni, amelynek állampolgárai, de az ilyen kapcsolatfelvétel nem történhet meg a gyanúsított beleegyezése nélkül.

- A gyanúsítottaknak joguk van konzuli hatóságokkal kommunikálni [2013/48/EU 7. cikk].
- A nem az adott tagállam állampolgárságával rendelkező, szabadságelvonással érintett személynek jogában áll, hogy az állampolgársága szerinti állam konzuli hatóságait indokolatlan késedelem nélkül tájékoztassa a szabadságelvonásról, és kommunikálhasson e hatóságokkal. Joga van arra, hogy a konzuli hatóságok látogatást tegyenek nála, joga van velük kapcsolatot tartani és levelezni, valamint joga van arra, hogy konzuli hatóságai jogi képviseletről gondoskodjanak számára, amennyiben így kívánja [2013/14/EU 7. cikk].
- Miközben a külföldi személyek, beleértve a gyanúsított gyermekeket is rendelkeznek ezzel a joggal, előfordulhat, hogy félnek a konzuli hatóságokat értesíteni, például akkor, ha az állampolgárság szerinti országukból menedékjogért folyamodnak üldöztetés megalapozott félelme miatt. A konzuli hatóságokkal való kapcsolatfelvétel nem történhet a gyermek egyértelmű beleegyezése és tudomása nélkül.

3.6. MEGHALLGATÁSHOZ VALÓ JOG

A gyermekeknek joguk van saját érdekükben felszólalni a büntetőeljárások során; külföldi gyanúsított gyermekek esetén ennek a jognak a gyakorlását és következményeit el kell magyarázni, és a jog elősegítését tolmács útján kell biztosítani.

- A bíráknak tiszteletben kell tartaniuk a gyermek meghallgatáshoz való jogát minden őt érintő ügyben vagy legalább azokban az esetekben, amikor úgy ítélik, hogy a gyermek a szóban forgó ügyet megfelelően megérti. Az e célból alkalmazott eszközöket a gyermek értelmi szintjéhez és kommunikációs képességéhez kell igazítani, és figyelembe kell venni az ügy körülményeit. A gyermekkel meg kell beszélni, hogy a meghallgatásnak milyen módját szeretné választani [COE - CFG 44]. A külföldi gyanúsított gyermekeknek a bírósági eljárások során tolmácsot kell biztosítani.
- A gyermek meglátásait és véleményét kellő súllyal, korának és érettségének megfelelően értékelni kell [COE – CFG 45].
- A meghallgattatás a gyermeknek joga, és nem kötelessége [COE – CFG 46].
- A gyermek meghallgatásától nem lehet eltekinteni pusztán az életkora miatt. Ha a gyermek kezdeményezi, hogy az őt érintő ügyben meghallgassák, a bíró nem utasíthatja el a meghallgatását, kivéve, ha a gyermek legfőbb érdeke úgy kívánják, és meg kell hallgatnia a gyermek meglátásait és véleményét az ügy őt érintő kérdéseiről [COE - CFG 47].
- A gyermeknek minden szükséges információt meg kell adni arról, hogy miként élhet hatékonyan a meghallgatáshoz való jogával. Azt is el kell azonban magyarázni neki, hogy a meghallgatásra és véleménye figyelembevételére vonatkozó joga nem feltétlenül befolyásolja a végső döntést [COE – CFG 48].
- A gyermekeket érintő ítéleteket és bírósági végzéseket kellően meg kell indokolni és a gyermek számára érthető nyelvezettel el kell magyarázni, különösen azokat a határozatokat, ahol nem vették figyelembe a gyermek meglátásait és véleményét [COE – CFG 49].

3.7. FIATALKORÚAK IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA: MEGKÖZELÍTÉSEK ÉS FOGVA TARTÁS

Amikor a büntető igazságszolgáltatási rendszer a gyermekek felelősségének mértékét megállapítja, figyelembe kell vennie a gyermekek életkorát és érettségének fokát; a büntetőjogi felelősség korhatárát nem szabad túl alacsonyan megszabni; a bírósági eljárás alternatíváinak alkalmazását ösztönözni kell; valamint, fogva tartást csak végső esetben szabad alkalmazni. A külföldi kiskorúak esetében alkalmazott szabadságelvonásra soha nem lehet indíték vagy kizárólagos alap a tartózkodási jog hiánya.

- A büntetőjogi felelősség alsó korhatára nem lehet túl alacsony, és azt törvényben kell meghatározni [COE - CFG 23]. Meg kell jegyezni, hogy a Gyermekek jogaival foglalkozó ENSZ Bizottság 10. általános megjegyzésében azt állapította meg, hogy a büntetőjogi felelősség alsó korhatáraként megállapított 12 év alatti életkort a Bizottság nem tekinti nemzetközileg elfogadhatónak. A Gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezményben részes államokat arra ösztönzik, hogy a büntetőjogi felelősség alsó korhatárát emeljék fel, abszolút minimumként, 12 évre.
- Ösztönözni kell a bírósági eljárás alternatíváinak, így a közvetítésnek (mediáció), a bírósági útról való elterelésnek (diverzió), valamint az alternatív vitarendezési módoknak az alkalmazását, amennyiben azok szolgálják leginkább a gyermek legfőbb érdekeit. Az ilyen alternatív megoldások előzetes igénybe vétele nem használható fel a gyermek igazságszolgáltatáshoz való hozzájutásának akadályaként [COE – CFG 24].
- A bírósági eljárás alternatíváinak azonos szintű jogi garanciákat kell biztosítaniuk. A gyermekek jogainak figyelembevételét az iránymutatásban és a gyermekek jogaira vonatkozó valamennyi jogi dokumentumban foglaltaknak megfelelően azonos módon garantálni kell a bírósági és az azon kívüli eljárások során [COE – CFG 26].
- A gyermekekkel szemben csak végső eszközként és a szükséges legrövidebb ideig lehet alkalmazni a szabadságelvonás valamennyi formáját [COE - CFG 19]. A Gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény 37 (b) cikke kimondja, hogy gyermeket törvénytelenül vagy önkényesen nem szabad megfosztani szabadságától. A gyermek őrizetben tartása vagy letartóztatása, vagy vele szemben szabadságvesztés-büntetés kiszabása a törvény értelmében csak végső eszközként legyen alkalmazható a lehető legrövidebb időtartammal.
- Fogva tartás során a gyermeket el kell elkülöníteni a felnőtt korúaktól. Előzetes letartóztatás esetén a rendőrségnek gondoskodnia kell arról, hogy amennyire lehetséges, az őrizetükben lévő gyermekeket ne tartsák fogva felnőttekkel együtt

[COE - CFG 31]. A hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermekeket biztonságos és szükségleteiknek megfelelő körülmények között tartsák rendőrségi őrizetben [COE - CFG 32]. Tárgyalás utáni őrizet esetén, amennyiben fogva tartás szükséges, annak speciális intézményekben kell történnie. Gyermekeket csak kivételes okból és csak akkor lehet felnőtt korúakkal együtt fogva tartani, ha ez a gyermek legfőbb érdekét szolgálja. A gyermekeket mindig a szükségleteiknek megfelelő körülmények között kell fogva tartani [COE – CFG 20].

- A kísérő nélküli kiskorúak – ideértve a menedékkérőket – és a családjuktól elszakított gyermekek esetében a szabadságelvonásra soha nem lehet indok és alap pusztán a tartózkodási jog hiánya [COE – CFG 22].
- Figyelembe véve a szabadságuktól megfosztott gyermekek kiszolgáltatottságát, a családi kapcsolatok és a társadalomba való újbóli beilleszkedés elősegítésének fontosságát, az illetékes hatóságoknak biztosítaniuk kell a gyermekek jogainak tiszteletben tartását, és aktívan támogatniuk kell azok érvényesülését az egyetemes és az európai dokumentumokban rögzítetteknek megfelelően. Egyéb jogok mellett a gyermekek számára különösen biztosítani kell a jogot a következőkhöz: a. a szülőkkel, családdal, barátokkal való rendszeres és tartalmas kapcsolat fenntartása látogatás és levelezés útján, kivéve, ha ezek korlátozása szükséges az igazságszolgáltatás és a gyermek érdekében. E jog korlátozása soha nem alkalmazható büntetésként; b. a megfelelő oktatásban, pályaválasztási tanácsadásban és szakképzésben, egészségügyi ellátásban való részvétel, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadsága, a szabadidős tevékenységekhez való hozzáférés, beleértve a testnevelést és a sportot; c. hozzáférés az olyan programokhoz, amelyek a gyermekeket előre felkészítik a közösségbe való visszatérésre, teljes figyelmet fordítva érzelmi és fizikai szükségleteikre, családi kapcsolataikra, lakhatási, oktatási, foglalkoztatási lehetőségeikre és társadalmi-gazdasági helyzetükre [COE – CFG 21].

3.8. MAGÁNÉLETHEZ VALÓ JOG

A büntetőeljárás alá vont gyermekek magánszféráját garantálni kell, és ez különösen azzal jár, hogy a szakemberekre, mint pl. az ügyvédekre, tolmácsokra titoktartási kötelezettség vonatkozik.

- A bírósági vagy bíróságon kívüli eljárásban vagy más beavatkozásban érintett gyermek magánéletét és személyes adatait a nemzeti joggal összhangban védeni kell. Ez rendszerint azt foglalja magában, hogy – különösen a médiában – semmilyen olyan információt vagy személyes adatot nem szabad közzétenni vagy nyilvánosságra hozni, amelyből közvetlenül vagy közvetve megállapítható a gyermek személyazonossága, ideértve a képi ábrázolást, a gyermekről vagy a családjáról szóló részletes leírásokat, neveket és lakcímeket, hang- és videofelvételeket stb. [COE – CFG 6].
- A tagállamoknak jogalkotási intézkedésekkel vagy a média önszabályozásának figyelemmel kísérésével meg kell akadályozniuk, hogy a média megsértse a fenti 6. pontban foglalt, a magánélethez való jogokat [COE – CFG 7].
- A tagállamoknak korlátozniuk kell a gyermekek személyes és érzékeny adatait tartalmazó nyilvántartásokhoz és dokumentumokhoz való hozzáférést, különösen a gyermekeket érintő eljárások során. Ha továbbítani kell a személyes és különleges adatokat, az erre vonatkozó szabályozást a tagállamoknak a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartva, az adatvédelmi jogszabályokkal összhangban kell meghatározniuk [COE – CFG 8].
- Ha a bírósági vagy bíróságon kívüli eljárásban vagy egyéb beavatkozás során egy gyermeket meghallgatnak vagy vallomást tesz, szükség esetén erre lehetőleg zárt ülésen kell sort keríteni. Szabály szerint csak a közvetlenül érintettek lehetnek jelen, feltéve, hogy nem akadályozzák a gyermeket vallomása megtételében. [COE – CFG 9].
- A gyermekekkel foglalkozó és gyermekek javát szolgáló szakembereknek be kell tartaniuk a szigorú titoktartási szabályokat, kivéve, ha fennáll annak kockázata, hogy az a gyermek kárára lehet [COE – CFG 10].
    - Az ügyvéddel folytatott kommunikáció titkosságát [2013/48/EU 4. cikk] tiszteletben kell tartani. A magánélethez való jog az ügyvéd és a vádlott/gyanúsított közötti kommunikáció során kiemelt fontosságú. A titoktartás garantálása létfontosságú a védelemhez való jog eredményes gyakorlásához. A kommunikáció titkossága vonatkozik a személyes találkozókra, a levelezésre, a telefonbeszélgetésekre, valamint a nemzeti jog alapján engedélyezett egyéb kommunikációs formákra [2013/14/EU 4. cikk]. Ide tartoznak például a gyermekbarát privát helyiségek ügyfél – ügyvéd konzultáció céljára

rendőrkapitányságokon és bíróságokon, és a kommunikációs technológia biztonságos használata. A titoktartás elvét tiszteletben kell tartani olyan esetekben, ahol potenciális érdekütközés áll fenn a gyermek és a szülők/gyámok között.

- Mérlegelni kell a titoktartás biztosítását [2010/64/EU 5 (3) cikk] a tolmácsolás során, és különösen akkor, amikor a tolmács a gyermek és ügyvédje közötti bizalmas megbeszéléseken vesz részt. A függetlenség, titoktartás és az elfogulatlanság áll a tolmácsok etikai kódexének középpontjában. Lásd az 5. sz. Mellékletet.

3.9. BIZONYÍTÉKGYŰJTÉS GYERMEKEKTŐL

A gyermekektől való bizonyítékgyűjtés módszereit gondosan a gyermekek életkorához, érettségéhez és olyan egyéni körülményeihez kell igazítani, mint pl. nyelvi igények és a kultúra ismerete külföldi gyanúsított gyermekek esetében.

- A gyermekek meghallgatását és nyilatkozataik begyűjtését, amennyiben erre mód van, képzett szakembereknek kell elvégezniük. Minden erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy a gyermek a legkedvezőbb környezetben és a legmegfelelőbb körülmények között tudjon vallomást tenni, tekintetbe véve az életkorát, érettségét, értelmi szintjét és lehetséges kommunikációs nehézségeit [COE CFG 64].
- Ha egynél több meghallgatásra van szükség, azokat lehetőleg ugyanaz a személy végezze, hogy a gyermek legfőbb érdeke tekintetében biztosított legyen a módszer egységessége [COE – CFG 66]. A meghallgatások számát a lehető legkisebbre kell csökkenteni, és azok hosszát a gyermek életkorához és koncentrációs képességéhez kell igazítani [COE – CFG 67].
- A vallomásra vonatkozó kevésbé szigorú szabályok, mint például az eskü vagy más hasonló nyilatkozat követelményének hiánya vagy egyéb gyermekbarát eljárási intézkedések önmagukban nem csökkenthetik a gyermek vallomásának értékét [COE – CFG 70].
- A meghallgatásokra vonatkozó előírásokat, amelyek figyelembe veszik a gyermek fejlődésének különböző szintjeit, úgy kell kialakítani és végrehajtani, hogy azok alátámasszák a gyermek vallomásának érvényességét. A megbízhatóság növelése érdekében el kell kerülni a sugalmazó kérdéseket [COE – CFG 71].
- A gyermek legfőbb érdekeire és jólétére való tekintettel lehetővé kell tenni a bírák számára, hogy elengedhessék a gyermeknek a vallomástételt [COE – CFG 72].

- A gyermek nyilatkozatait és vallomását nem szabad érvénytelennek vagy megbízhatatlannak tekintetni pusztán a gyermek életkora miatt [COE – CFG 73].

3.10. AZ ELJÁRÁS MEGSZERVEZÉSE

Speciális megelőző intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy a gyermekeket maga a bírósági eljárás ne viktimizálja.

- Minden bírósági és bíróságon kívüli eljárás vagy egyéb beavatkozás során védeni kell a gyermekeket a sérüléstől, így különösen védeni kell őket a megfélemlítéssel, a megtorlással és a másodlagos viktimizációval szemben [COE – CFG 11].
- A gyermekekkel foglalkozó szakembereket – a bírói függetlenség sérelme nélkül – a nemzeti jognak megfelelően rendszeresen ellenőrzésnek kell alávetni, amennyiben szükséges, annak érdekében, hogy a gyermekekkel végzett munkára való alkalmasságuk biztosított legyen, [COE - CFG 12].

A gyermekekkel foglalkozó szakemberek kapjanak interdiszciplináris képzést a gyermekek fejlődése témájában, valamint a gyanúsított gyermekek kulturális és tolmácsolási igényei témájában is.

- A különböző korcsoportokba tartozó gyermekek jogaira és szükségleteire, valamint a gyermekekhez igazított eljárásokra vonatkozóan minden, gyermekekkel foglalkozó szakember számára biztosítani kell a szükséges interdiszciplináris képzést [COE – CFG 14]. Lásd az 1. sz., 2. sz. és 3. sz. Mellékletet.
- A gyermekekkel közvetlen kapcsolatban álló szakembereket a gyermekek korának és fejlettségi szintjének megfelelő kommunikációra, valamint a különösen sérülékeny gyermekekkel való kommunikációra is ki kell képezni [COE – CFG 15]. Lásd az 1. sz., 2. sz. és 3. sz. Mellékletet.
- A büntetőeljárásokban részt vevő bírák, ügyészek és igazságügyi személyzet képzéséért felelős személyeknek külön figyelmet kell fordítaniuk a tolmács segítségével folytatott kommunikációra [2010/64/EU 6. cikk]. Lásd az 5. sz. Mellékletet.
- Maguknak a tolmácsoknak is képzésre van szükségük a gyermekek fejlődése/ gyermekekkel való munka, jogi eljárások és terminológia, multikulturális ügyek és migrációs eljárások témájában. Lásd az 1. sz. – 7. sz. Mellékleteket.

Kiemelten fontos a gyermek helyzetének, külföldi gyanúsított gyermek esetében pedig migrációs státuszának minden dimenziójával – jogi, pszichológiai, szociális, érzelmi, fizikai, stb. – foglalkozó multidiszciplináris megközelítés.

- A gyermekek családi és magánélethez való jogának teljes tiszteletben tartása mellett szoros együttműködésre kell ösztönözni a különböző szakembereket annak érdekében, hogy átfogó képet alkothassanak a gyermekről, valamint jogi, pszichológiai, szociális, érzelmi, fizikai és kognitív képességeire vonatkozó helyzetét felmérjék. [COE – CFG 16].
- A gyermekeket érintő vagy a részvételükkel folyó eljárások vagy beavatkozások során gyermekekkel foglalkozó szakemberek (pl. jogászok, pszichológusok, orvosok, rendőrök, bevándorlási tisztviselők, szociális munkások, mediátorok) számára közös értékelési keretrendszert kell létrehozni, amely a döntéshozók számára biztosítja a szükséges támogatást, lehetővé téve a gyermekek érdekeinek a legnagyobb mértékű figyelembevételét a konkrét esetekben [COE – CFG 17].
- A multidiszciplináris megközelítés végrehajtása során is tiszteletben kell tartania a szakmai titoktartási szabályokat [COE – CFG 18].
- A külföldi gyanúsított gyermekek esetében a multidiszciplináris megközelítés kiterjed a bevándorlási és más kapcsolódó hatóságokra is. Lásd a 7. sz. Mellékletet.

A gyermekeknek egyenlő hozzáférést kell biztosítani a bíróságokhoz és az igazságügyi eljáráshoz

- A gyermekek mint jogok alanyai számára biztosítani kell, hogy igénybe vehessenek jogi eszközöket annak érdekében, hogy jogaikat ténylegesen gyakorolhassák, vagy eredményesen felléphessenek azok sérelme esetén. A hazai jognak adott esetben meg kell könnyítenie a jogaikat megfelelően felfogó gyermekek számára a bírósági út és a jogi eszközök igénybevételét e jogok védelme érdekében, megfelelően nyújtott jogi tanácsadás alapján [COE – CFG 34].
- A bírósági út igénybevételének akadályait (pl. eljárási költségek vagy a jogi tanácsadás hiánya) meg kell szüntetni [COE- CFG 35].
- Egyes, gyermekek sérelmére elkövetett különleges bűncselekmények esetén vagy egyes polgári jogi vagy családjogi vonatkozásokkal összefüggésben a gyermek nagykorúvá válását követő időszakra biztosítani kell a bírósági úthoz való hozzáférést. A tagállamokat ezért ösztönözni kell az elévülésre vonatkozó szabályaik felülvizsgálatára [COE – CFG 36].

Az eljárásokat késedelem nélkül kell végrehajtani, kerülve a szükségtelen késedelmet az érintett gyermekek legfőbb érdekeinek védelme érdekében.

- A jogállamiság tiszteletben tartása mellett valamennyi, gyermeket érintő eljárásban a sürgősség elvét kell alkalmazni, hogy az védje a gyermek legfőbb érdekét, és az ügy a lehető leggyorsabban megoldódjék [COE – CFG 50].
- Ha szükséges, az igazságügyi szervek megfontolják ideiglenes határozat vagy előzetes ítélet meghozatalát, amelyet határozott időtartamig figyelemmel kell kísérni, hogy aztán később felülvizsgálják [COE – CFG 52].
- A jogszabályokkal összhangban a hatóságok számára lehetőséget kell biztosítani olyan határozatok meghozatalára, amelyek azonnal végrehajthatók abban az esetben, ha ez szolgálja a gyermek legfőbb érdekét [COE – CFG 53].

Az eljárásoknak gyermekbarát környezetben, gyermekbarát nyelvezet használatával kell történniük.

- Az eljárások során a gyermekekkel életkoruk, speciális szükségleteik, érettségük és értelmi szintjük figyelembevételével, lehetséges kommunikációs nehézségeiket is szem előtt tartva kell bánni. A gyermekeket érintő ügyeket megfélemlítéstől mentes, a gyermek iránt érzékeny környezetben kell kezelni [COE – CFG 54].
- Az eljárás kezdete előtt a gyermekekkel meg kell ismertetni a bíróság vagy más létesítmények elrendezését és a részt vevő tisztviselők személyét és szerepét [COE – CFG 55].
- A gyermek életkorának és értelmi fejlettségének megfelelő nyelvezetet kell használni [COE – CFG 55]. Külföldi gyanúsított gyermekek esetében ez vonatkozik a fordítás nyelvhasználatára is.
- Amikor a bírósági vagy bíróságon kívüli eljárás vagy egyéb beavatkozás során a gyermekek meghallgatására kerül sor, a bírónak, illetve más szakembernek tisztelettel és érzékenységgel kell kapcsolatba lépnie a gyermekkel [COE- CFG 57].
- A gyermek számára lehetővé kell tenni, hogy szülei vagy adott esetben egy általa választott személy elkísérjék, kivéve, ha az adott személy vonatkozásában ezzel ellentétes értelmű indokolt határozat születik [COE – CFG 58].
- Az olyan meghallgatási módszereket, mint a video- és hangfelvétel vagy a tárgyalás előtti zárt meghallgatás elfogadható vallomásként kell felhasználni, illetve annak kell tekinteni. [COE – CFG 59].
- A gyermeket, amennyire csak lehet, óvni kell az olyan képekkel és információkkal szemben, amelyek ártalmasak lehetnek a jólétére. A bírónak ki kell kérnie más szakemberek, például pszichológusok, szociális munkások véleményét, mielőtt a gyermek elé tárná azokat a képeket, információkat, amelyek ártalmasak lehetnek számára [COE – CFG 60].

- A gyermekek részvételével zajló bírósági tárgyalást a gyermek tempójához és koncentrációs képességéhez kell igazítani: rendszeresen szünetet kell tartani, és a meghallgatások nem tarthatnak túl sokáig. Annak elősegítése érdekében, hogy a részt vevő gyermekek kognitív képességeiknek legmegfelelőbben értsék a tárgyalást, valamint érzelmi stabilitásuk támogatása céljából a minimálisra kell csökkenteni a zavaró és figyelemelterelő tényezőket a bírósági tárgyalás alatt. [COE – CFG 61].
- Amennyire indokolt és lehetséges, a meghallgatásnak helyet adó, valamint a váróhelyiségekben gyermekbarát környezetet kell biztosítani [COE – CFG 62].
- Amennyire lehetséges, a törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára szakértő bíróságokat (vagy bírói tanácsokat), szakeljárásokat és szakintézményeket kell kialakítani. Ez jelentheti azt is, hogy a rendőrségen, az igazságszolgáltatási rendszeren, a bírósági rendszeren és az ügyészségen belül hoznak létre szakosított egységeket. [COE – CFG 63].

3.11. ELJÁRÁS UTÁNI TEENDŐK

- A gyermek ügyvédjének, az ügygondnoknak vagy más jogi képviselőjének a gyermek értelmi szintjének megfelelő nyelvezettel el kell mondania és meg kell magyaráznia a gyermeknek az adott határozatot vagy ítéletet, és tájékoztatnia kell arról, hogy milyen intézkedéseket – például fellebbezés vagy független panaszkezelési mechanizmusok – lehet megtenni. [COE – CFG 75].
- A nemzeti hatóságoknak minden szükséges lépést meg kell tenniük annak érdekében, hogy elősegítsék a gyermekre vonatkozó, illetve őt érintő bírósági határozatok késedelem nélküli végrehajtását [COE – CFG 76].
- Amennyiben egy határozatot nem hajtottak végre, a gyermeket, lehetőleg ügyvédje, az ügygondnok vagy jogi képviselője útján, tájékoztatni kell a rendelkezésre álló jogi eszközökről, így a bíróságon kívüli mechanizmusokról vagy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről. [COE – CFG 77].
- A törvénnyel összeütközésbe kerülő gyermekeket érintő intézkedéseknek és szankcióknak minden esetben építő jellegű és személyre szabott választ kell nyújtaniuk az elkövetett cselekményekre, szem előtt tartva az arányosság elvét, a gyermek életkorát, testi és szellemi állapotát, fejlődését és az eset körülményeit. Biztosítani kell az oktatáshoz, a szakmai képzéshez, a foglalkoztatáshoz, a rehabilitációhoz és az újbóli beilleszkedéshez való jogot [COE – CFG 82].

- A társadalomba való újbóli beilleszkedés elősegítése érdekében, a nemzeti joggal összhangban, a bűnügyi nyilvántartás gyermekekre vonatkozó adatai a nagykorúság elérését követően sem tehetők közzé az igazságszolgáltatási rendszeren kívül. Kivételesen azonban az ilyen információk közzététele is megengedett súlyos bűncselekmények esetén, többek között közbiztonsági okokból, vagy ha gyermekekkel való munkáról van szó [COE – CFG 83].
- Külföldi gyanúsított gyermekek esetében a hatóságoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az büntető ítéletnek vagy ítéletnek ne legyen indokolatlan hatása a gyermek migrációs státuszára, és a nemzetközi törvények szerint őt megillető jogok megmaradjanak.

4. KÖVETKEZTETÉS

A megfelelő tolmácsolási támogatás tetszőleges időpontban való biztosításának feladata az EU bármely tagországában ijesztő feladat, ha valamelyik ország egyedül vág bele: szinte korlátlan azoknak a permutációknak a száma, amelyek a világ tetszőleges számú nyelvét és dialektusát beszélő külföldi gyermekek és a gyermek, illetve a büntetőeljárást lefolytató ország nyelvét a tisztességes eljárást biztosító szinten beszélő tolmácsok összerendelésének kísérletéből adódnak. A kihívás jelentős, amelyet tovább nehezít az igények kielégítéséhez szükséges megfelelő anyagi és humánerőforrások hiánya. Az európai intézmények a jelen kézikönyvben tárgyalt három EU Irányelven és az Európa Tanács Gyermekbarát iránymutatásán keresztül felkínálják a tagállamoknak a lehetőséget az említett kihívás közös kezelésére, a jogszabályaik legjobb gyakorlatok szerinti és a nemzetközi joggal összhangban álló harmonizálására, valamint az egymástól való tanulásra a végrehajtási tapasztalataik megosztása révén. A jelen kézkönyv célja ennek a folyamatnak a támogatása szükséges eszközök és ismeretek átadásával a helyi büntető igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberek részére annak érdekében, hogy a külföldi gyanúsított gyermekek a nemzetközi és az európai jog előírásai szerinti bánásmódban részesüljenek.

Bibliográfia

Belgium nemzeti jelentése, 'Büntető- / gyermekvédelmi eljárásban gyanúsított vagy vádlott külföldi gyermekek eljárási jogai az Európai Unióban, 2016, Defence for Children

Az "Európa Tanács Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatásai és azok indoklása", 2011. május 31., elérhető a következő címen: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045f5a9

2010/64/EU Irányelv a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról, elérhető a következő címen: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1481268860845&uri=CELEX:32010L0064

2012/13/EU Irányelv a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról, elérhető a következő címen: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1481268941410&uri=CELEX:32012L0013

2013/48/EU Irányelv az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, szabadságelvonáskor harmadik fél tájékoztatásához való jogról, valamint harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról, elérhető a következő címen: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0048

Franciaország nemzeti jelentése, 'Buntetőeljaras ala vont fiatalkoruak eljarasi jogainak ervenyesulese az Europai Unioban, 2016', Hors La Rue

Magyarország nemzeti jelentése, 'Buntetőeljaras ala vont fiatalkoruak eljarasi jogainak ervenyesulese az Europai Unioban', 2016, Magyarországi Terre des hommes Alapítvány „Lausanne".

Hollandia nemzeti jelentése, 'Buntetőeljaras ala vont fiatalkoruak eljarasi jogainak ervenyesulese az Europai Unioban', 2016, Defence for Children International The Netherlands

Spanyolország nemzeti jelentése, 'Buntetőeljaras ala vont fiatalkoruak eljarasi jogainak ervenyesulese az Europai Unioban', 2016, Rights International Spain

1. sz. Melléklet

A gyermek fejlődése

A gyermeki fejlődés ismerete kritikus fontosságú a büntető igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó szakemberek számára ahhoz, hogy a gyanúsított gyermekek korának és érettségi szintjének megfelelően tudják elvégezni a szükséges átalakításokat.
[Köszönet Marie Wernhamnak a jelen rész forrásául szolgáló anyagért – A jelen áttekintés forrásai: Wernham, M., 'Interviewing children in conflict with the law – handouts'Kosovo Training, némileg átdolgozva ebből: Wernham, M., 'Working with children in street situations - Training Manual 1: Core Knowledge, Approaches and Training Techniques', for EveryChild Kyrgyzstan, June 2007, Handout 13.]

Növekedésük során a gyermekek négy különböző területen 'fejlődnek'.

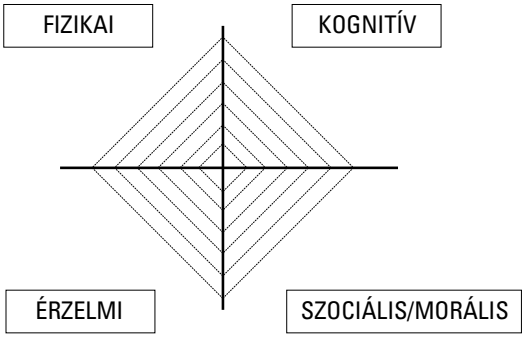

Fizikai: A gyermek testét jelenti. A fizikai fejlődés során a gyermek nagyobbra nő, és teste megváltozik. A fizikai szexuális fejlődés során a hormonok (a testben lévő kémiai anyagok) megváltoznak, ami erősen befolyásolhatja a kamasz érzelmi állapotát.

Kognitív: Azt jelenti, hogy az adott személy vagy gyermek mit tud, és mit ért. A tudás, gondolkodás, emlékezés, érvelés, megértés, problémamegoldás, értékelés és megítélés mentális folyamatát jelenti. Szembeállítható az érzelmi folyamatokkal. Ahogyan a gyermekek idősebbek lesznek, ezeken a területeken bővülnek a képességeik.

Érzelmi: Inkább érzéseket, mint tudást jelent. Ahogyan a gyermek idősebb lesz, egyre nagyobb kontrollal rendelkezik az érzelmei felett, megtanulja – szociális interakciókon keresztül –, hogy mi számít 'megfelelő' érzelmi magatartásnak különféle körülmények között és a saját kultúrájában.

Szociális / morális: A szociális fejlődés azt jelenti, hogy tudja, hogyan kommunikáljon és viselkedjen másokkal. A 'morális' azt jelenti, hogy tudja, mi a helyes, és mi a helytelen. Ahogyan a gyermek idősebb lesz, egyre jobban érti ezt, de ez erősen függ a környezetétől és a szerepmodelljeitől. Különbség van a kognitív és a morális érvelés és ítélkezés között. Például lehet, hogy a gyermek kognitív módon 'érti', hogy a lopás 'a szabályoknak ellentmond', mert megmondták neki, de lehet, hogy nem 'érti', hogy az morális értelemben 'helytelen'.

Ideális esetben minden gyermek jogát tiszteletben tartják és teljesítik, és a gyermek mindent megkap, amire szüksége van az egészséges személyiséggé fejlődéséhez. Egy gyermek minél kisebb, annál kevésbé fejlett ezeken a területeken; ha viszont támogató, biztonságos és szeretetteljes környezetben nő fel, jó úton halad az általánosságban kiegyensúlyozott fejlődés felé.

Gondoljuk át azt, hogy mire van szüksége egy gyermeknek ahhoz, hogy egyenletesen és egészségesen fejlődjön mind a négy területen, például:

- **fizikai fejlődés** – megfelelő táplálás, erőszaktól való védelem, stb.;
- **kognitív fejlődés** – ingerek, oktatás, játék, stb.;
- **érzelmi fejlődés** – támogató család, szeretet, az elhanyagolástól és az érzelmi bántalmazástól való megvédés, stb.;
- **szociális és morális fejlődés** – pozitív szerepmodellek, pozitív és következetes fegyelem szeretetteljes környezetben (a jó magatartás megdicsérése, magyarázat, hogy miért rossz a helytelen magatartás) stb.

‘Egyenetlen’ gyermeki fejlődés

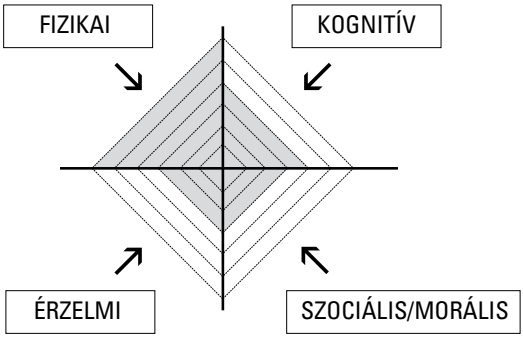

Ha azonban a gyermek nem kapja meg a megfelelő ingereket, és olyan környezetben nő fel, ahol a jogait nem tartják tiszteletben vagy nem teljesítik, akkor az befolyásolja a fejlődését, amely így ‘kiegyensúlyozatlan’ lehet.

Például:

- Ha egy gyermek nem kap elegendő tápláló ételt, **fizikailag** nem fog megfelelően fejlődni;
- ha egy gyermek nem kap elég ingert vagy oktatást, az érinti a **kognitív fejlődését**;
- Ha egy gyermek nem szeretetteljes és támogató környezetben nő fel, vagy ha elhanyagolva és érzelmi bántalmazásban nő fel, akkor az **érzelmi, szociális és morális fejlődése** kevésbé lesz fejlett, mint egy jobb lehetőségekkel rendelkező gyermeké.

Például az utcán élő 15 éves fiú vagy lány fizikailag (és szexuálisan is) fejlett lehet, és ‘úgy nézhet ki’, mint egy ’15 éves’, még az is lehet, hogy jó ’utcai’ kognitív készségekkel rendelkezik, amelyeket a túlélése érdekében szedett fel.

A gyermekekkel folytatott munka vonzatai

- **Különböző korosztályok:** Egy hétéves nyilvánvalóan nagyon különbözik egy 17 évestől. Általában, minél fiatalabb egy gyermek, a hátterétől függetlenül, annál kevésbé ért bizonyos dolgokat.
- **Különböző képességek:** Minden gyermek más és más. Különböző személyiséggel és képességekkel születünk. Egyes gyermekek természetesen intelligensebbek, kreatívabbak vagy érzékenyebbek, mint mások. Egyeseknek olyan velük született vagy szerzett fizikai vagy mentális zavarai vannak, amelyek fogyatékossághoz vezethetnek. Egyes hátrányok legyőzhetők megfelelő támogatással szeretetteljes és bátorító környezetben. A kortól és a szociális háttértől függetlenül, biztonsággal állítható, hogy nem minden hétéves áll a fejlődésnek ugyanazon a fokán. Ezért minden gyermeket egyénileg kell értékelni és kezelni.
- **Különböző hátterek:** A korbeli eltéréseken túl, a gyermekek, mint például a törvénnyel összeütközésbe kerülő gyermekek, akik esetleg nélkülözik a szükséges támogató és gondoskodó környezetet, amely a kibontakozásukhoz szükséges lenne, valószínűleg megtapasztalták az egyenetlen vagy 'kiegyensúlyozatlan' fejlődést a korábban tárgyalt négy területen. Még egy kamasz gyermek is, annak ellenére, hogy fizikailag jól fejlettnek tűnik, alacsonyabb szintű érzelmi, szociális és morális fejlődési szintet mutathat.

Általában, a kisebb gyermekek, a korlátozottabb képességűek és az egyenetlen / kiegyensúlyozatlan fejlődést mutatók kevésbé képesek megérteni a következőket:

- A választásaik és magatartásuk következményei – a másokra gyakorolt hatás és a saját magukra vonatkozó következmények;
- A helyes és helytelen közötti különbség;
- A rendszerek működése;
- A bonyolult / szaknyelv;
- A felnőtt gondolkodásmód és az idő megértése – pl. úgy utalnak egy eseményre, hogy 'ugyanazon a napon történt, amikor a barátom lába megsérült', ahelyett, hogy 'három nappal azelőtt', ahogyan egy felnőtt írná le.

Legfontosabb tanulságok: Minden gyermeket az ő kornak megfelelően kell kezelni – nem pusztán annak megfelelően, hogy hány évesnek 'néz ki'. Ne feltételezzük, hogy a gyermek 'felnőtt' szintű érzelmi és morális fejlettséget ért el, az alapján, hogy hogyan néz ki és hogyan viselkedik. Legyünk türelmesek és megértőek; használjunk gyermekbarát nyelvet; világosan magyarázzunk el mindent; ellenőrizzük, hogy valóban megértette-e, mondassuk vissza a fontos információkat. Értsük meg azokat a választásokat, amelyeket a gyermek tett a saját fejlettségi kontextusa korlátain belül, és dolgozzuk azon, hogy az ilyen választások kibővüljenek, hogy inkább pozitív, mint negatív hatással legyenek a fejlődésükre.

Amikor a törvénnyel összeütközésbe került gyermekekkel dolgozunk, emlékezzünk erre az ábrára, és a vele járó négy szabályra:

1. **Ne ártsunk** semelyik fejlődési területnek a beavatkozásunkkal
2. **Pozitívan járuljunk hozzá** ezekhez a fejlődési területekhez a beavatkozásunkkal
3. **Ne feledjük a gyermek fejlődési kapacitását:** egy hétéves más fejlettségi szinten áll, mint egy 17 éves
4. **Ne felejtsük el, hogy minden gyermek egyedi**: még az azonos korú gyermekek is más és más természetes képességgel rendelkeznek, és némelyikük esetleg megtapasztalhatta az egyenetlen gyermeki fejlődést nevelése során.

2. sz. Melléklet

A kamasz fejlődése

A kamaszokat a 10 és 19 év közötti korosztályként határozza meg az UNICEF 'A világ gyermekeinek helyzete' c. 2011. évi kiadványa [UNICEF, 'State of the World's Children', 2011, p3, letöltés időpontja: 2016. december 20, forrás: https://www.unicef.org/adolescence/files/SOWC_2011_Executive_Summary_EN_01122011.pdf]
Ezek szerint a legtöbb kamasz egyben a gyermek kategória (vagyis 18 év alatti személyek) definíciójának is megfelel. Azonban a kamaszkorra mint külön fejlődési szakaszra és saját szociális, érzelmi, és kognitív jellemzőkkel bíró életélményre egyre nagyobb hangsúly kerül. Mivel a gyanúsított gyermekek legnagyobb valószínűséggel a kamasz korosztályba esnek, a büntető igazságszolgáltatásban dolgozó szakembereknek jól kell ismerniük ezt a fejlődési szakaszt annak érdekében, hogy a törvényhozási folyamatát megfelelő módon adaptálják és alkalmazzák.
[Köszönet Marie Wernhamnak a jelen rész forrásául szolgáló anyagért – A jelen áttekintés forrása: Wernham, M., 'Interviewing children in conflict with the law – handouts'Kosovo Training.]

Régóta úgy gondoljuk, hogy a kamaszkor természetes módon a kockázatvállaló magatartás időszaka, és ez a fejlődés normál része. Ebben az összefüggésben nagyszámú gyermek folytat olyan magatartást, amely miatt előbb-utóbb összeütközésbe kerül a törvénnyel. Az ilyen gyermekek legnagyobb része számára azonban ez egy rövid fejlődési szakasz, amelyet követően törvénytisztelő állampolgárokká válnak. Egy, a kamaszkori agy fejlődésével foglalkozó közelmúltbeli kutatás ['Using Adolescent Brain research to inform Policy: A guide for Juvenile Justice Advocates',(US) National Juvenile Justice network, pp. 1-2] alátámasztja ezt a hipotézist, és a következőket állapítja meg:

1. Az agynak az a része, amely a **döntéshozatalt, tervezést, ítéletalkotást, érzelmek kifejezését és az impulzuskontrollt szabályozza** (a homloklebeny, különösen a prefrontális kéreg) **a teljes érettséget a húszas évek közepén érheti el**;

2. Az agynak az a része, amely **az érzelmek feldolgozásában és kezelésében** segít (a limbikus rendszer) szintén fejlődik a kamaszkor alatt, de viszonylagos éretlensége ellenére, átveszi az alulfejlett homloklebenytől az érzelmek

feldolgozását, és emiatt **tapasztalnak a kamaszok több hangulatingadozást és impulzív viselkedést, mint a felnőttek**;

3. A kamaszkor alatt a dopamin (az agy által termelt kémiai anyag, amely összekapcsolja a stimulációt az örömérzéssel) termelődésének megváltozott szintje **megemelheti az ingerküszöböt, ami miatt a kamaszok keresik a fokozottan kockázatos izgalmakat**;

4. A kamaszok agyában bekövetkezett változások hosszú távú következményekkel járhatnak, mert **az agy gyakran használt részei megerősödnek**, **míg a kevésbé gyakran használtak gyengülnek;**

5. Az agy magasabb rendű gondolkodásért, a döntésért és jutalmazásért felelős területei a kockázatos választások során a kamaszoknál nem aktiválódnak annyira, mint a felnőtteknél, és **ez vezethet ahhoz a kamaszoknál, hogy túlhangsúlyozzák a jutalmazást anélkül, hogy teljesen kiértékelnék a helyzet hosszú távú következményeit vagy kockázatait**.

„A tizenévesek agya olyan, mint egy autó, amely jól gyorsul, de gyenge a fékje. Gyenge kontroll alatt tartott erős lendülettel a valószínű eredmény ütközés lesz."

[Laurence Steinberg, pszichológia professzor a Temple University-n, és a kamaszkori agyi fejlődést vizsgáló kutatás vezetője]

Az idézet forrása: Malcolm Ritter, 'Scientists: Teen Brain Still Maturing' Associated Press(December 2, 2007). Online. Elérhető a következő címen: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/12/02/AR2007120200809.html. Megnyitás: 2008. május 12.

Figyelmeztetés!

."[átfogalmazva a fent idézett (US) National Juvenile Justice network-től]. Ezért gondot kell fordítanunk arra, hogy úgy beszéljünk erről a kutatásról, mint amely **tiszteletben tartja a kamaszok képességeit,** valamint alátámasztja **az életkornak megfelelő bánásmódot** a kamaszok és a felnőttek közötti különbségek elismerésével. Ezt a következő koncepciókra összpontosítva tehetjük meg:

- **Lehetőség** – segíteni a kamaszoknak abban, hogy felelős felnőttekké váljanak, és tájékozott döntéseket hozzanak;
- **Befektetés** – olyan környezetet, eszközöket és bátorítást nyújtani a kamaszoknak, hogy kibontakozhassanak, beleértve az irányítást és rehabilitációt azoknak, akik hibát követnek el; és
- **Oktatás** – oktatás nyújtani a kamaszoknak a saját fejlődésükről, illetve a társaikéról, és arról, hogy ez miként hathat a viselkedésükre, valamint a felnőtteket oktatni ugyanezekről a dolgokról.

3. sz. Melléklet

Kikérdezési technikák

A gyermekek kikérdezése kulcsfontosságú készség, amely a képviseletükre kirendelt ügyvédek és a büntető igazságszolgáltatásban dolgozó más szakemberek – rendőrök, ügyészek, bírók, tolmácsok, stb. – számára létfontosságú. Mivel ehhez képzés és gyakorlat szükséges, az alábbi információ valamennyi iránymutatást és know how-t nyújt a hasznos technikákhoz.

[Köszönet Marie Wernhamnak a jelen rész forrásául szolgáló anyagért – A jelen áttekintés forrása: Wernham, M., 'Interviewing children in conflict with the law – handouts'Kosovo Training.]

A. A gyermek emlékezete

Ennek a résznek az alapjául szolgáló információ a következő műből származik: Claire Wilson and Martine Powell 'A Guide to Interviewing Children: Essential Skills for Counsellors, Police Lawyers and Social Workers', Routledge, 2001. Az eredeti forrás a gyermekek mint áldozatok/túlélők, és nem annyira mint elkövetők kikérdezéséről szól, de az alapelvek közül sok erre is alkalmazható. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a határok nem egyértelműek, a vádlott vagy gyanúsított gyermekek maguk is lehetnek egyben áldozatok is. Továbbá, a gyermekekkel folytatott kommunikáció során figyelembe kell venni a körülményeiket. Például, a traumatikus élmények befolyásolják a gyermek kommunikációs képességét. A jelen kézikönyv témáját illetően ez azt jelenti, hogy figyelembe kell venni a gyermekek által migránsként, menedékkérőként vagy emberkereskedelem, illetve embercsempészet áldozataiként megélt élményeket.

Egy esemény emlékéhez az adott eseményt gondolatban rekonstruálni kell. Ez a folyamat a következőket veszi igénybe:

1. **ismeret**:
    - Minél nagyobb jelentőségű számunkra valami, valószínűleg annál részletesebb ismeretünk van róla.
    - A gyermekek nincsenek tisztában a mértékegységekkel (amelyek elvontak, és ezért nehéznek bizonyulhatnak a gyermekek számára – pl. azt mondják valakire, hogy 'nagyon öreg', amikor valójában csak a húszas éveiben jár); a gyermekek könnyebbnek találhatják az

összehasonlításokra való válaszadást – pl. „Nálam idősebb volt?”.

- A gyermekek inkább konkrétan, és nem elvontan gondolkodnak az időt illetően. Például azt mondják, hogy valami „ebéd után” történt, és nem azt, hogy „2 órakor”, vagy hogy „aznap, amikor elestem”, és nem azt, hogy „szerdán”. A kisebb gyermekek egyáltalán nem tudják az időt meghatározni.

2. **Sorrendbe állítás (mi milyen sorrendben történik)**: A gyermekek gyakran rutinhoz vannak szokva, ezért könnyedén beszélnek róla. Ha a gyermeknek nehezen jut eszébe valami, akkor kérdezzük a rutinjáról. Ez képet ad a meghallgatást végző személynek a gyermek nyelvi szintjéről és emlékezetéről, és felidézhet emlékeket a gyermekben.
3. **Priorizálás**: A gyermek prioritásai eltérhetnek a felnőttekéitől; hétköznapi beszélgetés során ritkán adunk részletes leírást dolgokról, ezért a gyermek ezt furcsának találhatja a meghallgatásnál. Magyarázzuk el, miért kell megtudnunk a részleteket (pl. „Én ugyan nem voltam ott, de tudnom kell, mi történt. El tudod mondani, mi történt, a lehető legrészletesebben?”).

Pontos és megbízható a gyermek emlékezete?

1. Csakúgy, mint a felnőtteknél, az emlékezet összetett dolog: függhet a napszaktól, a megélt stressz szintjétől, attól, hogy éppen akkor mire figyelt a gyermek, és hogy mennyi idő telt el az esemény és a meghallgatás között.
2. Azonban, „[egy] (Goodman et al. 1990)”. [Forrás: idézett mű: Wilson and Powell, op cit., p.5.]

B. Testbeszéd

Figyeljünk az erőegyensúlyra a meghallgatás során:

- A székeket rendezzük el úgy, hogy szöget zárjanak be egymással (olyan szöget, mint az óramutatók ‘tíz perc múlva két óra’ állásban), ne pontosan szemben helyezkedjünk el (ami nagyon megfélemlítő lehet, és nem bátorítja a gyermeket arra, hogy beszéljen).
- Figyeljünk arra, hogy mi kerül a gyermek szemmagasságába: pl. rendőröknél – a fegyver és a bilincs az első, amit a gyermek meglát?
- Ereszkedjünk le a gyermek szemmagasságába.

A testbeszédünk legyen semleges vagy pozitív, ne negatív:

- Kerüljük a homlokráncolást, amely negatív megítélést mutat.

- Vegyünk fel érdeklődő arckifejezést és jó (de nem megfélemlítő) szemkontaktust.
- Kerüljük a feszült testtartásokat.
- Ne feledjük, hogy a felvett testtartás automatikusan valamilyen reakciót vált ki a gyermekből.

C. Aktív meghallgatás

- Az aktív meghallgatás fontosabb lehet, mint a kérdések.
- „A legjobban azok végzik a meghallgatást, akik többet hallgatnak, mint amennyit beszélnek". [Forrás: Wilson and Powell, op cit., p.41.]
- Az aktív meghallgatás testbeszéden és verbális beszéden keresztül történik, pl. finom bátorítás, bíztatás, finom bólogatás, szemkontaktus, „Ühüm?", „Ahha", „…És azután?"

D. Verbális beszéd

[Forrás: Tartalmaz információt a 'szabad felidézést célzó kikérdezési stílusból', amelyet az új-zélandi rendőrségnél alkalmaznak a fiatal vagy kiszolgáltatott gyanúsítottak meghallgatásakor: Új-zélandi rendőrség, 'Investigative Interviewing Suspect Guide', Version 1, July 2008, p.33.]

Kerülendő:	**Alkalmazandó:**
Általánosságban	
1. Hosszú mondatok	1. Rövid mondatok
2. Bonyolult mondatok	2. Egyszerű mondatok
3. Szakszavak és szaknyelv.	3. Olyan szavak és megfogalmazás, amelyet a gyermek megért [Ellenőrizzük a gyermekkel és/vagy a támogatójával vagy szülőjével a nehéznek talált szavakat, vagy amelyre külön megnevezésük van (ez különösen a szexualitásra vonatkozó nyelvezetnél lényeges)].

4. Közbevágás.	4. Türelem, és hagyjuk a gyermeknek befejezni a mondatát [Egyes kiszolgáltatott gyanúsítottak lassabban beszélnek, vagy hosszabb szüneteket tarthatnak].
5. Ugrálás a különféle témák között.	5. Logikai sorrendbe szedett kérdések.
6. Passzív szerkezetek ('Ütést kapott a férfitől?')	6. Aktív szerkezet ('Megütötte a férfi?')
7. Feltételes helyzetek ('Ha elfáradtál, szólj')	7. Közvetlen megközelítés ('Elfáradtál?')
Kérdések	
8. Fejlettségi szempontból nem megfelelő kérdésfeltevés (pl. olyan mértékekre vonatkozó kérdés, mint az idő, dátum, kor, súly, hossz és magasság)	8. Fejlettségi szempontból megfelelő kérdésfeltevés (pl. valami olyannal való összehasonlítás, amit a gyermek ismer)
9. Ugyanannak a kérdésnek a megismétlése	9. Ugyanannak a kérdésnek az átfogalmazása más formában, ha szükséges (a kérdés megismétlése azt az érzetet keltheti a gyermekben, hogy 'rossz' választ adott, ezért legközelebb másképp válaszolhat).
10. 'Igen/nem' kérdések [a gyermekek hajlamosak 'igen'-nel válaszolni, hogy kedveskedjenek másoknak]	10. Kiegészítendő kérdések, amennyire lehetséges.
11. Többértelmű kérdések	11. Egyetlen értelmű kérdések
12. A 'miért?' kérdés feltevése [ennek a megválaszolása néha nehéz lehet a gyermekek számára, mert komplex érvelést igényel; és hibáztatást is sugallhat]	12. 'Mit gondoltál / éreztél akkor?'
13. Sugalmazó kérdések (amelyek sugallják a választ).	13. Nyitott (kiegészítendő) kérdések.
14. Negatív kérdések ('Nem szóltál neki?')	14. Pozitív kérdések ('Szóltál neki?')
15. Dupla negatív ('Nem hallottad, hogy anyukád azt mondta, hogy ne menj ki?')	15. Egyszeres negatív vagy pozitív ("Hallottad, hogy anyukád szólt, hogy ne menj ki?' / "Hallottad, hogy anyukád szól, hogy menj ki?")

E. Kérdéstípusok

„A legfőbb készség meghallgatásnál az, ha tudjuk, hogyan bátorítsunk egy gyermeket őszinte beszédre olyan kérdésfeltevéssel, amely ösztönzi a beszélgetést.” [Forrás: Wilson and Powell, op cit., p.41.]

Kérdéstípus		**Megjegyzés**
NYITOTT (KIEGÉSZÍTENDŐ) KÉRDÉS		
‘Kifejtés’ Mondd el Magyarázd el Írd le Mutasd meg	Kérdőszavas kérdések, ‘szondázás’ Mi? Hol? Mikor? Ki? Miért? Hogyan?	A nyitott kérdések általában a legeredményesebbek. Kezdjük a kifejtendő kérdésekkel (Az alábbi 5 szakaszos meghallgatási folyamat **2. szakasza**: ‘kifejtés’), majd további szondázás a kérdőszavas kérésekkel, szükség szerint Az alábbi 5 szakaszos meghallgatási folyamat 3**. szakasza**: ‘nyitott kérdések’). Ahol lehetséges, kerüljük a ’miért’ kérdést, mivel arra esetleg nehezen tud válaszolni a gyermek, és azt sugallhatja, hogy hibáztatjuk őt valamiért. Próbáljuk helyette a ‘Mit gondoltál / éreztél akkor?’ kérdést.
ZÁRT KÉRDÉSEK		
Igen/nem kérdések	**Többválasztásos kérdések** (pl. „A vagy B volt?”)	Csak akkor használjunk zárt kérdéseket, ha a nyitott kérdéseket már kimerítettük – vagyis az alábbi 5 szakaszos meghallgatási folyamat **4. szakaszában** (‘zárt kérdések’). Mégpedig azért, mert ezek korlátozóak, és arra ösztönzik a gyermeket, hogy csak rövid válaszokat adjon, plusz információt ne. Ez azzal is együtt jár, hogy a meghallgatást végző személy többet beszél, mint a gyermek. Kerüljük az ’igen/nem’ kérdéseket gyermekeknél, mert a gyermekek néha hajlamosak ’igen’-nel válaszolni, hogy ‘kedveskedjenek’ a meghallgató személynek.

SUGALMAZÓ KÉRDÉSEK		
Olyan kérdések, amelyek sugallják a választ (pl. „700 euró volt a tárcában, ugye?" – ehelyett kérdezzük azt inkább, hogy „Mennyi pénz volt a tárcában?")	**Olyan kérdések, amelyek tényként kezelik a még vitatott dolgokat** (pl. „Milyen ruha volt rajtad, amikor elloptad a pénzt?" – ez azt feltételezi, hogy a gyermek lopta el a pénzt, bár meglehet, hogy ezt nem ismerte el)	Kerüljük ezeket mindaddig, amíg már abszolúte nincs más választás, mivel ez abból áll, hogy 'a gyermek szájába adjuk a választ', és bizonyos körülmények között ez nyomásgyakorlásként vagy a gyermek 'csőbe húzásaként' értelmezhető. Ha muszáj sugalmazó kérdést feltenni, azután haladéktalanul térjünk vissza a nyitott vagy zárt kérdésekre.

F. Az új-zélandi [angol rövidítéssel 'PEACE'] meghallgatási keretrendszer

[Forrás: Új-zélandi rendőrség, 'Investigative Interviewing Suspect Guide', Version 1, July 2008.]

1. **Tervezés és előkészítés**: Tekintsük át a rendelkezésre álló információt, és tűzzük ki a meghallgatás céljait. [Ebben a szakaszban mérjük fel a gyermek érzelmi állapotát (pl. trauma, kétségbeesés, sokk, depresszió) és fizikai állapotát (pl. sérülés, mérgezés, fáradtság). Gondoskodjunk megfelelő orvosi ellátásról, és halasszuk el a meghallgatást, ha szükséges].
2. **Kapcsolatteremtés és elmagyarázás**: Teremtsünk kapcsolatot, és magyarázzuk el a meghallgatás menetét és az eljárásokat.
3. **Beszámoló, szondázás, rákérdezés**: Egy megfelelő meghallgatási modell alkalmazásával [Fiatalabb és sérülékenyebb gyermekek esetében vagy a 'beszélgetés irányítása' modell, vagy a 'kötetlen felidézés kérdezési stílus'] vegyünk fel beszámolót az eseményekről, szondázzunk további információ után, és kérdezzünk rá a következetlenségekre.
4. **Lezárás**: Zárjuk le a meghallgatást, és foglalkozzunk az aggályokkal.
5. **Értékelés**: Értékeljük ki, hogy a megszerzett információ hogyan hat a nyomozásra, valamint értékeljük a meghallgatást végző személy teljesítményét.

G. A tényleges meghallgatás: az öt szakaszból álló meghallgatás menete

1. **Kapcsolatteremtés** (bemutatkozás és elmagyarázás)
2. **Kötetlen beszéd** (hagyjuk, hogy a gyermek elmondja a történetet a saját szavaival – használjuk a kifejtendő kérdéseket: mondd el; magyarázd el; írd le; mutasd meg)
3. **Nyitott kérdések** (szondázó kérdések: mi, mikor, hol, ki, miért és hogyan)
4. **Zárt kérdések** (igen/nem kérdések és 'alternatívát kínáló' kérdések, pl. „A volt vagy B?")
5. **A meghallgatás lezárása**

G1. Kapcsolatteremtés

[Forrás: adaptáció a 'Gyermekek meghallgatása: az ötlépéses modell', powerpoint prezentációból, szerző: Kyriaki Lambrianidou, főfelügyelő – kriminológus, Európai Uniós és nemzetközi, rendőrségi együttműködési igazgatóság, Ciprusi Rendőrség, 2008 március]

Bemutatkozás

- Mutatkozzuk be, és mutassuk be a többi jelenlévőt is, majd kérdezzük meg a gyermektől, hogyan szólítsuk őt.
- Teremtsünk professzionális munkakapcsolatot a gyanúsítottal. Legyünk összeszedettek.
- A gyermek számára érthető módon és nyelven beszéljünk a gyermekkel.

Elmagyarázás

- Magyarázzuk el, miért szeretnénk vele beszélni, valamint magyarázzuk el a tényállítás jellegét. (Pl. „.")
- Ismertetni kell a jogait?
  - van megalapozott gyanú arra, hogy bűncselekményt követett el?
  - a kérdésekkel beismerő vallomást szeretnénk elérni?
- Szükséges kinevezett felnőtt jelenléte?
- Lehetnek komplikációk? (pl. ha a gyermek áldozat és/vagy tanú, valamint gyanúsított is).
- Magyarázzuk el (amennyiben szükséges), hogy a meghallgatásról hang-/ képfelvétel készül.

G2. Kötetlen beszéd

- Kezdjük a meghallgatást nyitott '**kifejtendő' kérdésekkel** (lásd a fenti E oszlopot). Kérjük meg a gyanúsítottat, hogy mondjon el mindent, amit a nyomozás tárgyát képező ügyről tud. Engedjük meg, hogy szüneteket tartson. Ne vágjunk közbe.
- Aktívan hallgassuk meg, minimális biztatásokkal, amelyek nem zökkentik ki a gyanúsítottat a beszámolója alatt, és jelezzünk vissza az elhangzottakra, ahol szükséges.
- Legyünk rugalmasak, vegyünk fel semleges álláspontot, és végig legyünk nyitottak.
- Jegyezzük fel, hogy milyen területekről szeretnénk több információt kapni.
- Összegezzük, amit a gyanúsított elmondott, és ellenőrizzük a pontosságot a gyanúsítottal.

G3. Nyitott kérdések – témák azonosítása és kifejtése

- Bontsuk le a gyermek beszámolóját kezelhető nagyságú témákra.
- Szisztematikusan dolgozzuk fel a témákat szondázó **kérdőszavas nyitott kérdésekkel**.
- Ne tegyünk fel sugalmazó vagy több választást kínáló kérdéseket. Kerüljük a kérdések szükségtelen ismétlését. használjunk egyszerű, lényegre törő kérdéseket. Minél fiatalabb a meghallgatott személy, annál rövidebbek és egyszerűbben fogalmazottak legyenek a kérdések.
- Kerüljük a fejlődési szempontból nem megfelelő kérdéseket (pl. a fiatal gyermekek az időre, dátumra, magasságra, hosszúságra, súlyra, korra, stb. vonatkozó kérdéseket nehéznek találhatják).
- Sugalmazó kérdéseket csak végső eszközként használjunk. Ha a gyanúsított a sugalmazó kérdésre nem a kérdés által sugalmazott, de odavágó információval válaszol, váltsunk nyitott vagy konkrét kérdésekre.
- Kerüljük a szakzsargon/rendőrségi zsargon használatát.
- Tartsuk meg a meghallgatás struktúráját, útmutatóként használjuk a saját tervünket. A témákat strukturált és logikus módon dolgozzuk fel. Vegyük rá a gyanúsítottat, hogy maradjon a témánál. Kerüljük a témák közötti ugrálást, mert az mindenkit megzavar.
- Az egyes témáknál foglaljuk össze saját szavaikkal, amit a gyanúsított mondott, és kössünk át a következő témára. Tisztázzuk pontosan, mit akart mondani a gyanúsított a magyarázatával.

- Ismételjük ezt az eljárást mindaddig, amíg minden témát végig nem vettünk.
- A következőkben foglalkozzunk minden olyan témával, amely nyomozati szempontból fontos, de még nem beszéltünk róla (pl. hogy az elkövető tudta-e, hogy a cselekmény helytelen vagy törvényellenes).
- A gyanúsított kapjon lehetőséget a történtek elmondására még mielőtt megismerné az ellene fennálló bizonyítékok jellegét. Tisztázzunk minden lehetséges magyarázatot. Ha a gyanúsított mellébeszél, így nem tudja majd úgy forgatni az elmondottakat, hogy az egybevágjon a bizonyítékokkal.

G4. Zárt kérdések

- Amennyiben a nyitott, szondázó kérdések kimerítése után maradnak még tisztázandó kérdések, zárt kérdéseket tegyünk fel a vonatkozó információ kinyerésére, pl. több választási lehetőséget kínáló kérdésekkel, mint pl. „Tonynak vagy Samnek adtad a pénzt?"
- Kerüljük az 'Igen'/'Nem' kérdések feltevését, mert a gyermekek hajlamosak 'Igen' válasszal kedveskedni.

C5. A meghallgatás lezárása

Ha úgy érezzük, hogy a meghallgatásnak vége:

- Kérdezzük meg a gyermeket, hogy van-e kérdése hozzánk, vagy akar-e valamit tisztázni.
- Olvastassuk el és írassuk alá a gyermekkel a vallomását, és/vagy olvassuk fel neki, ha ő ezt nem tudja megtenni.
- Kérdezzük meg, hogyan érzi magát.
- Mutassunk érdeklődést az iránt, amit mond, és köszönjük meg a beszélgetést.
- Magyarázzuk el, mi történhet a következő lépésben.
- Végezzük el a következő lépéseket, ha szükséges (pl. engedjük át a szülőknek, vegyünk ujjlenyomatot, készítsünk személyazonosító fényképet, stb.).

4. sz. Melléklet

Interkulturális oktatás

A különféle kultúrák megértése és megbecsülése létfontosságú, ha a büntető igazságszolgáltatásban dolgozó szakemberek hatékonyan és tisztességesen kívánnak foglalkozni a külföldi gyanúsított gyermekekkel. Az interkulturális oktatás előmozdítja a különböző emberek és kultúrák megértését. Olyan tanításokat tartalmaz, hogy fogadjuk el és tiszteljük a sokféleség normalitását az élet minden területén, és annak megértését, hogy az emberek természetesen fejlődtek különbözőekké. A témáról további információ olvasásra vagy oktatásra a következő linkeken található:

American Bar Association, Building Community Trust: Improving Cross-cultural Communication in the Criminal Justice System
http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/sections/criminaljustice/PublicDocuments/bctext.authcheckdam.pdf

Council of Europe, Webpage on Intercultural Education
http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/EducInter_en.asp

Culturewise, Intercultural Training Exercise Pack,
http://www.culturewise.net/wp-content/uploads/2013/05/Cultural-awareness-training-exercise-pack.pdf

Intersentia, Children and Justice: Overcoming language barriers, 2015
http://intersentia.com/en/children-and-justice-overcoming-language-barriers.html

UNESCO Guidelines on Intercultural Education,
http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf

5. sz. Melléklet

Etikai kódex tolmácsok számára

A tolmácsok kritikus fontosságú szerepet játszanak a külföldi gyanúsított gyermekeket érintő ügyekben, magatartásuk pedig komoly hatással lehet az egyes esetek kimenetelére, valamint a büntető igazságszolgáltatási rendszerek egészéről alkotott véleményre. Jó gyakorlat biztosítani, hogy minden olyan tolmács, aki büntetőügyekben tolmácsol vagy fordít, magatartási kódexhez tartsa magát, amely foglalkozik az olyan alapelvekkel, mint a becsület és integritás, szakmai kompetencia, és az ügyfél felé való titoktartás és bizalom. A már meglévő kódexekre példák a következő linkeken találhatók:

Institute of translation and interpreting, Code of Professional Conduct, 8 September 2013, http://www.iti.org.uk/attachments/article/154/Code%20of%20professional%20conduct%2008%2009%202013_Final.pdf

National Register of Public Service Interpreters, Code of Professional Conduct, 22 January 2016, http://www.nrpsi.org.uk/for-clients-of-interpreters/code-of-professional-conduct.html

6. sz. Melléklet

A büntető igazságügyi rendszerek és terminológiájuk

A gyermeki fejlődés és az interkulturális kérdések jó megértésén kívül a tolmácsoknak ismerniük kell a büntető igazságszolgáltatás folyamatát és a jogi terminológiát. Ez országonként változik, és egységes információt nem lehet adni. Azonban jó gyakorlat az, hogy az ilyen hivatalos tolmácsok számára a nemzeti eljárást és terminológiát bemutató egységes dokumentumok készüljenek és álljanak rendelkezésre. Csak példaként, az Egyesült Királyság büntető igazságszolgáltatásának eljárásait és terminológiáját elmagyarázó dokumentumok az alábbi linkeken találhatók.

Police UK website, 'The criminal justice process' available at https://www.police.uk/information-and-advice/court-service/the-process/

Ministry of Justice, Criminal Procedure Rules. Glossary, 6 October 2014, https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/criminal/docs/crim-proc-rules-2014-glossary.pdf

7. sz. Melléklet

Migráció, menedék és menekültek

A büntető igazságszolgáltatásban dolgozó szakembereknek, és különösen a külföldi gyanúsított gyermekek képviseletére kirendelt ügyvédeknek és az olyan bíróknak, akik az ilyen ügyekben hoznak ítéletet, megfelelően ismerniük kell az adott gyermek migrációs státuszát, tekintve különösen a büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet potenciális hatását a gyermek migrációs státuszára. Míg a koncepciók és a meghatározások országonként kissé eltérhetnek, az alábbi lista a nemzetközileg elismert koncepciók meghatározását tartalmazza:

Menedékkérő – A menedékkérő olyan személy, aki nemzetközi védelemért folyamodik. Az egyéni eljárásokat lefolytató országokban a menedékkérő olyan személy, akinek a kérelméről még nem hozott végleges döntést az az ország, amelyben benyújtotta. Nem minden menedékkérőt ismernek el végül menekültként, de minden menekült korábban menedékkérő volt. (UNHCR Master Glossary of Terms)

Migráns – Nincs nemzetközileg egyetemesen elfogadott meghatározás a 'migráns' jelentésére. A 'migráns' kifejezést általában olyan estekre szokták használni, amikor a migrációról az adott személy szabadon döntött 'személyes kényelme' okán és külső kényszerítő tényező beavatkozása nélkül; ezért olyan személyekre alkalmazzák, akik családtagjaikkal együtt más országba vagy régióba költöznek anyagi vagy társadalmi körülményeik javítása, vagy a maguk, illetve családjuk kilátásainak javítása érdekében. Az Egyesült Nemzetek Szervezete a migránst olyan személyként határozza meg, aki egy évnél tovább lakott valamely idegen országban, függetlenül a migráció okaitól (önként vagy nem önként), és a módjától (reguláris vagy irreguláris). Eszerint a meghatározás szerint a rövidebb időszakra turistaként és üzletemberként utazók nem tekintendők migránsnak. A köznyelvi használatban azonban egyes rövidebb távú migránsokat is így illetnek, mint pl. a szezonális mezőgazdasági munkásokat, akik rövid időszakokra utaznak ültetvényeken végzett munkára vagy mezőgazdasági termények betakarítására. (IOM, Glossary on Migration)

Irreguláris migráns – Olyan személy, akinek jogosulatlan belépés miatt, a belépési feltételek megsértése miatt, vagy a vízuma lejárta miatt nem legális a jogállása egy tranzit- vagy befogadó országban. A meghatározás kitér többek között olyan személyekre

is, akik törvényesen léptek be egy tranzit- vagy befogadó országba, de a megengedett időtartamnál tovább maradtak, vagy a későbbiekben jogosulatlanul munkát vállaltak (rejtett / nem dokumentált migránsnak vagy irreguláris helyzetű migránsnak is nevezik). Az 'irreguláris' kifejezést részesítjük előnyben az 'illegális' kifejezéssel szemben, mert az utóbbi bűnözési konnotációt hordoz, és az olyan, mintha a migránsoktól megtagadnák az emberséget és az ENSZ Közgyűlés 3448 (XXX) határozata szerinti emberi jogokat. (IOM, Glossary on Migration)

Menekült: Olyan személy, aki megfelel a nemzetközi és regionális menekültügyi instrumentumokban, az UNHCR mandátumában, és/vagy a nemzeti jogszabályokban szereplő 'menekült' meghatározásában foglalt kritériumoknak (UNHCR Master Glossary of Terms) Olyan személy, "aki faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, politikai meggyőződése miatti üldöztetése vagy az üldözéstől való megalapozott félelme miatt származási országán kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja a származási országa védelmét igénybe venni". (1(A)(2) cikk, A menekültek jogállásáról szóló egyezmény, 1A(2) cikk, 1951 az 1967. évi Jegyzőkönyv által módosítva). Az 1951. évi Menekültügyi Egyezmény szerinti definíción kívül az 1(2) cikk, 1969 (IOM, Glossary on Migration)

Csempészet – „Valamely személynek – közvetett vagy közvetlen módon pénzügyi ellenszolgáltatás vagy egyéb vagyoni haszonszerzés végett – valamely olyan Részes Államba való illegális belépéséhez nyújtott segítség, amely államnak a személy nem állampolgára, vagy ott állandó tartózkodási jogosultsággal nem rendelkezik" (3(a) cikk, Az ENSZ határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni egyezményét kiegészítő, Migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren történő csempészete elleni fellépésről szóló Jegyzőkönyv, 2000). A csempészethez, a kereskedelemmel ellentétben, nem szükséges a kizsákmányolás, kényszerítés vagy az emberi jogok megsértésének eleme. (IOM, Glossary on Migration)

Emberkereskedelem – "Személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését vagy átvételét jelenti fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, rablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy a védekezésre képtelen állapottal való visszaélés, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával vagy elfogadásával annak érdekében, hogy kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik." (3(a) cikk, Az ENSZ határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni egyezményét kiegészítő, Az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló

Jegyzőkönyve, 2000). Az emberkereskedelem történhet egy állam határain belül, vagy lehet határokon átnyúló jellegű. (IOM, Glossary on Migration)

Kísérő nélküli kiskorúak – A törvényes nagykorúságot még el nem ért személyek, akik nincsenek olyan felnőtt társaságában, aki törvény vagy szokás szerint mindarról gondoskodik, amit a szülők, gyámok vagy elsődleges gondozók szoktak nyújtani. (UNHCR Master Glossary of Terms)

A definíciók fő forrásai:
- IOM, Glossary on Migration, International Migration Law Series No. 25, 2011 elérhető a következő címen: http://publications.iom.int/bookstore/free/IML_1_EN.pdf
- UNHCR Master Glossary of Terms, June 2006, Rev.1, elérhető a következő címen: http://www.refworld.org/docid/42ce7d444.html

Egyéb olvasnivalók:

Amnesty UK, Refugee Training Pack, elérhető a következő címen: https://www.amnesty.org.uk/sites/default/files/amnesty_trainers_refugee_training_pack.pdf

International Detention Coalition, 'Captured Childhood', 2012 elérhető a következő címen: http://idcoalition.org/wp-content/uploads/2012/03/Captured-Childhood-FINAL-June-2012.pdf

Naik A., 'Detained Youth: the fate of young migrants, asylum-seekers and refugees in Libya today', 2015, elérhető a következő címen: http://www.mixedmigrationhub.org/wp-content/uploads/2015/07/MHUB_2015_Detained-Youth.pdf

Büntetőeljárás alá vont fiatalkorúak eljárási jogainak érvényesülése az Európai Unióban

Terre des hommes
tdh.ch

rights international spain
defendiendo los derechos y libertades civiles

hors la rue
ASSOCIATION LOI 1901
SOUTEN AUX MINEURS ÉTRANGERS EN DIFFICULTÉ

Defence for Children
DCI-BELGIUM

DEFENCE for CHILDREN